

Tallinna Ülikool
Kasvatusteaduste Instituut
Kutsepedagoogika osakond

Kutseõpetajate koolitamise väliskogemuse analüüs ja rakendatavus Eesti kutsepedagoogika valdkonnas (Tallinna Ülikoolis)

Projekt nr. 1.0101-0341

Koostas: teadur M.Sirk

Tallinn 2008

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	3
1. Kutsehariduse strateegiad Euroopas	4
2. Kutseõpetajate koolitamine Euroopas	9
2.1. Kutseõpetajate koolitamine Eestis	9
2.2. Kutseõpetajate koolitamine Soomes	18
2.3. Kutseõpetajate koolitamine Saksamaal	25
2.4. Kutseõpetajate koolitamine Leedus	34
2.5. Kutseõpetajate koolitamine Lätis	40
2.6. Kutseõpetajate koolitamine Suurbritannias	45
3. Kutseõpetajate koolituse kogemuse analüüs	50
3.1. Eesti ja Soome võrdlus	50
3.2. Eesti ja Saksamaa võrdlus	52
3.3. Eesti ja Leedu võrdlus	55
3.4. Eesti ja Läti võrdlus	58
3.5. Eesti ja Suurbritannia võrdlus	61
Kokkuvõte	64
Kasutatud kirjandus	68

Sissejuhatus

2006. aasta algusest on Tallinna Ülikooli Kutsepedagoogika osakonnas käimas projekt „Kutsepedagoogika valdkonna uurimine ja arendamine”, mille eesmärgiks on kutsepedagoogika valdkonna õppe-, uurimis-, ja arendustegevuse edendamine Eesti kõrghariduses ja seeläbi kutseõpetajate ja kutsehariduse spetsialistide kutsepedagoogilise pädevuse tõstmine. Projekti eesmärgi saavutamiseks tuleb täita erinevaid ülesandeid.

Üheks ülesandeks on Euroopa kutsepedagoogilise koolituse kogemuse analüüs ja rakendatavus Eesti Kutsepedagoogika valdkonnas. Analüüsi eesmärgiks on võrrelda Eestis ja Euroopas kutseõpetajate koolitamise kogemust. Eesmärgi saavutamiseks on uuritud erinevaid Euroopa Liidu dokumente ja võrreldud erinevates Euroopa riikides kutseõpetajate koolitamise kogemust.

Euroopa riikidest kutseõpetajate koolitamise kogemuse analüüsimiseks on vaatluse alla võetud järgmised maad: Soome, Saksamaa, Läti, Leedu ja Inglismaa. Soome, Läti ja Leedu on vaatluse alla võetud seetõttu, et tegemist on meie lähinaabritega. Lisaks sellele, seob meid Läti ja Leeduga ühine poliitilis-kultuuriline minevik ning Soome haridussüsteem on suhteliselt sarnane meie haridussüsteemiga. Saksamaa ja Inglismaa on vaatluse alla võetud, kuna need maad omavad pikaajalist kogemust oma haridussüsteemi väljakujundamisel.

Analüüs jaguneb kolmeks osaks. Esiemes osas kirjeldatakse Euroopa Liidu dokumente, mis on mõjutanud Eestis kutseõpetajate koolitamist. Teises osas antakse ülevaade vaatluse alla võetud Euroopa riikide, seal hulgas ka Eesti, kutseõpetajate koolitamise põhimõtetest ja nõuetest. Kolmandas osas võrreldakse vaatluse alla võetud Euroopa riikide kutseõpetajate koolitamist Eestis kutseõpetajate koolitamisega.

1. Kutsehariduse strateegiad Euroopas

Euroopa Majandusühenduse (*European Economic Community - EEC*) asutamisel 1957 aastal kinnitasid kuus Euroopa selleaegset liikmesriiki (Belgia, Lääne-Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Luksemburg ja Holland) *Rooma lepingus* ühtse kutsehariduspoliitika koostamise leppe, mis aitaks kaasa liikmesriikide majanduse ja ühisturu kooskõlastatud arengule. Selle ühise poliitika saavutamiseks loodi kõigepealt Kutseõppe Nõuandekomitee, mille raames anti tööturu osapooltele olulisem roll. Koostöö tegemiseks rahastati programmi COMETT (1968-1989), mis oli suunatud uude tehnoloogilistele lahendustele. Kuni kaheksakümnendate aastate lõpuni piirdus kutsehariduspoliitika erinevate mittesiduvate kutseharidust käsitlevate otsustega. Esimene põhjalikum samm ühise kutsehariduspoliitika suunas astuti Euroopa Kutsehariduse Arenduskeskuse (CEDEFOP¹) loomisega 1975 aastal (Eesti Leonardo Keskus 2004: 3). *CEDEFOP* on esimene detsentraliseeritud agentuur, mis on loodud spetsiaalselt teadusliku ja tehnilise oskusteabe vahendamiseks Euroopa partnerite vahel (CEDEFOP).

Järgmiseks suuremaks sammuks oli 1993 aasta, mil sõlmiti EL nüüd juba kaheteistkümneme liikmesriigi vahel *Maastrichti leping*. Selles lepiti kokku, et iga liikmesriik vastutab ise oma riigi kutsehariduse korraldamise ja sisu üle. 1999 aastal kinnitatud *Bologna deklaratsiooniga*, mille sisuks oli püüdlemine ühtse kõrgharidusruumi poole, anti suur tõuge ka kutsehariduse valdkonnale. Bologna deklaratsiooniga sätestati ühine arusaam, mille järgi on rahvusvaheline õpingute võrreldavuse kriteeriumiks mitte õpingute kestus, vaid õpingute lõpus saavutatav tase. (Eesti Leonardo Keskus 2004: 3-5).

Vastavalt Bologna protsessile viidi ka kutseõpetajate koolituse õppekavad 3+2 süsteemile, kusjuures kui üldhariduskooli õpetajad peavad õppima 5 aastat (3 aastat bakalaureusetasemel + 2 aastat magistritasemel), siis mitmetes riikides (ka Eestis) on kutseõpetajate pedagoogilise koolituse kestuseks 3 aastat (ehk ainult bakalaureusetase). Riigiti sõltub see ka kohalikust seadusandlusest ja õpetajate kvalifikatsiooninõuetest, nt Soomes on kutseõpetajatel vajalik pärast 3 aastat bakalaureusetasemel erialaste õpingute lõpetamist kõigest 1 aastane pedagoogiline koolitus.

2000. aasta märtsis *Lissaboni Strateegia (Lisbon Strategy)* eesmärgiks seati maailma kõige konkurentsivõimelisema ja dünaamilisema teadmispõhise majanduse saavutamine. Selleks on aga vaja kõrgharidusega ning mitmekülgsete oskustega tööjõudu (Eesti Leonardo Keskus 2004:

---

¹ CEDEFOP (*European Centre for the Development of Vocational Training*) Euroopa Kutsehariduse Arendamise Keskus

5). 2005. aastal hinnati saavutatuid edusamme ning tehti ettepanek keskenduda kahe peamise ülesande lahendamisele – tugevama, kestva majanduskasvu saavutamisele ning arvukamate ja paremate töökohtade loomisele. Uues tegevuskavas rõhutati, et töökohtade loomise juures tuleb rohkem ja paremaid investeeringuid teha haridusse ja väljaõppesse ning seda nii Euroopa kui ka siseriiklikul tasandil (Lissaboni strateegia uus algus 2005:7-10). Seega kvaliteetse kutsehariduse ja –koolituse areng on antud strateegia oluline osa, eriti seoses sotsiaalse kaasatuse, sidususe, liikuvuse, töölase ja üldise konkurentsivõime edendamisega (European Commission 2002:1).

Lissaboni strateegiale järgnes 2002. aastal *Kopenhaageni deklaratsioon (Copenhagen Declaration 2002)*, mille kohaselt tihedam koostöö kutsehariduse ja –koolituse valdkonnas on oluline Euroopa Liidu eduka laienemise kindlustamiseks ja Euroopa Ülemkogu poolt Lissabonis määratletud eesmärkide saavutamiseks (European Commission 2002:2). Seega Kopenhaageni deklaratsiooni põhieesmärkideks on tihendada koostööd kutsehariduse ja –koolituse valdkonnas, et edendada oskuste ja kvalifikatsioonide usaldusväarsust, läbipaistvust ja tunnustatust, pannes aluse suuremale liikuvusele ning võimaldades ligipääsu elukestvate õppele. Kutsehariduse läbipaistvamaks muutmise üheks võimaluseks seati EUROPASSI² kasutuselevõtmine ning kvaliteedi tagamisel tuleb põhirõhk asetada kutsehariduse ja –koolituse mudelite, meetodite, ühtsete kriteeriumite ja põhimõtete vahetamisele ning suuremat tähelepanu pöörata kutseõpetajate ja koolitajate õppimisvajadustele (European Commission 2002:2-3).

2004. aastal leppisid Maastrichtis kokku 32 Euroopa riigi kutsehariduse ja –koolituse eest vastutavad ministrid, Euroopa sotsiaalpartnerid ja Euroopa Komisjon koostöö tugevdamises eesmärgiga kaasajastada oma kutseharidus- ja –koolitussüsteeme, et Euroopa majandus muutuks kõige konkurentsivõimelisemaks, aidates kaasa enamate ja paremate töökohtade tekkele ning kaasates sellesse kõiki eurooplasi (Maastricht Communiqué 2004:1). Selles dokumendis hinnati Kopenhaageni protsessi saavutusi ning järeldati, et kahe aastaga on suurendatud kutsehariduse nähtavust ja osakaalu Euroopa tasandil ja Lissaboni strateegias. Otsustati, et Kopenhaageni protsess jätkab poliitiliste prioriteetide seadmist kutsehariduses ja –koolituses Lissaboni eesmärkide saavutamiseks tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010” raames. Maastrichti kommunikatsioon toodi välja teemad, millele reformid ja investeeringud peavad eelkõige tähelepanu pöörama (Maastricht Communiqué 2004: 2):

- kutsehariduse mainele ja ligitõmbavusele tööandjate ja üksikisikute seas, et tõsta kutsehariduses õppurite osakaalu;

---

² EUROPASS on kvalifikatsioonide ja pädevuste läbipaistvuse ühtne raamistik

- kõrgel tasemel kvaliteedi ja innovatsiooni saavutamine kutsehariduses eesmärgiga teenida kasu kõikidele õppuritele ning muuta Euroopa kutseharidus globaalselt konkurentsivõimeliseks;
- kutsehariduse ühendamine tööturunõudlusega teadmispõhise, kõrgelt kvalifitseeritud oskustöölise ja eriti demograafilise muutustega, vanemate töötajate täiendamine ja nende kompetentside arendamine;
- madala kvalifikatsiooniga ja erivajadustega inimeste vajaduste arvestamine eesmärgiga saavutada sotsiaalne sidusus ja tõusev tööturul kaasatuse kasv.

Lisaks toodi dokumendis välja prioriteedid nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil. Riiklikul tasandil meid kõige enam puututavaks prioriteediks oli õppimist juhtivate keskkondade edasiarendamine koolitusasutustes ja töökohtades. Oluliseks peeti sellist pedagoogilist lähenemist, mis toetab iseseisvat õpet, kasutatavaid IKT ja e-õppe võimalusi. Lisaks sellele rõhutati kutseõpetajate ja –koolitajate pädevuste pidevat arendamist, et olla innovatiivne ja konkurentsivõimeline (Maastricht Communiqué 2004: 3-4).

Maastrichti kommünikeele järgnes 2006 aastal *Helsinki kommünikee (Helsinki Communiqué´ 2006)*, kus rõhutati kutsehariduse ja –koolituse keskset rolli Euroopale esitatud väljakutsetes nagu üleilmastumine, rahvastiku vananemine, uute tehnoloogiate tekkimine ja vastavate oskuste vajamine. Elukestval õppimisel on hariduse ja koolituse juures suur roll. Euroopa kutsehariduse poliitika peab tagama kõrge kvaliteedilise esmakutseõppe ning looma jätkuõppe võimalused töötavatele inimestele oma oskuste parandamiseks jätkuõpet. Kutseharidus peab tagama laialdase teadmiste ja oskuste baasi vastavalt tööturu vajadustele, samal ajal tagades kvaliteedi kõikidel tasemetel. (Helsingi Kommünikee 2006: 2).

Helsingi kommünikees on välja toodud, et riiklikul tasandil tuleb suuremat tähelepanu pöörata kutseõppe mainele, staatusele, kvaliteedile ja atraktiivsusele. Kutsehariduse ja –koolituse atraktiivsuse ja kvaliteedi parandamisel tuleks enam tähelepanu pöörata kutseõppesüsteemide ja koolituspakkujate heale juhtimisele kutsehariduse ja –koolituse eesmärkide täitmiseks. Siin peetakse oluliseks koolitamise vajadust vastavalt tööturule, kõrge kvalifikatsiooniga õpetajate ja koolitajate olemasolu, kutseõppesüsteemide läbipaistvust jne. Euroopa tasandil tuleb töötada välja ühised vahendid kutsehariduses ja –koolituses, et jätkata senist koostööd ühise Euroopa kutseõppepiirkonna jaoks ning toetada tööturu konkurentsivõimet. Selleks tuleb: arendada ja testida Euroopa kutsehariduse ja –koolituse ainepunktide süsteemi (ECVET), võttes eeskujuks Euroopa kõrghariduse ainepunktide (ECTS) ülekande kogemusi; tugevdada koostööd kvaliteedi

parandamiseks; arendada ja testida Euroopa kvalifikatsioonide raamistikku (EQF), mis põhineb õpitulemustel ja loob suurema vastavuse ja paremad seosed kutseharidus- ja kõrgharidussektori vahel; arendada edasi EUROPASSi kui ühtset Euroopa raamistikku läbipaistvuse suurendamiseks ja töötada välja vahendid mitteformaalse ja informaalse õppe tunnustamiseks, st varasemate õpingute ja töökogemuste arvestamise süsteemi (VÕTA) väljatöötamist ja rakendamist (Helsingi Kommünikee 2006: 6-7).

EL poliitika kutsealaste oskuste- ja teadmiste tasemete tõstmiseks ning rahvusvaheliseks tunnustamiseks mõjutavad tugevasti Eesti rahvuslikku hariduspoliitikat. *Helsingi kommünikees* välja toodud põhimõtted vastavad täiesti Eesti riigi hetkevajadustele ning planeeritud arengutele. Eesti planeerib oma 5-astmeliselt kompetentsipõhiselt kutsekvalifikatsioonisüsteemilt üle minna Euroopa Kvalifikatsiooniraamistikus kirjeldatud 8-astmelisele hariduslikke ning kutsekvalifikatsioone ühendavale raamistikule. Üleminekut planeeritakse astmelisena 2008–2012 aasta jooksul. (Kukemelk, H., All, K., Aunap, M., Kusnets, K., Rammo, M., Orav, Anita. 2007: 36).

Ka Euroopa Kutsehariduse ainepunkti süsteemi suhtub Eesti pooldavalt ja selles suunas on juba algatatud mitmeid tegevusi (nt uute riiklike õppekavade kompetentside kirjeldusele põhinev ülesehitus, osakvalifikatsiooni kontseptsiooni väljatöötamine, VÕTA süsteemi rakendamisega alustamine). (Kukemelk, H., ... 2007: 36).

Nagu eelpool Euroopa Liidu dokumentide sisust selgub on kutseharidusel suur roll Euroopa tuleviku arendamise suhtes ja mis on suurel määral mõjutanud ka Eesti kutsekoolide õpetajaid ja nende koolitusi – algatatud on mitmeid projekte ja programme, ellu on viidud erinevaid reforme õpetajakoolituse tasemel jms.

Eestis nimetati kutseharidus prioriteediks ja sellest tulenevalt sai Eesti pärast Euroopa Liiduga liitumist 2004. aastal võimaluse kasutada Euroopa Liidu Struktuurfondide vahendeid valdkonna arendamiseks. Selle tulemusena on viimastel aastatel kutseõpetajate kvalifikatsiooni tõstmiseks kirjutatud Euroopa Struktuurfondi vahendusel hulgaliselt projekte, mis aitavad parandada õpetaja kvalifikatsiooni, tõsta tema ametialaseid oskusi või kaasata neid mitmesugustesse võrgustikesse. (Tikerpuu, M., Kiviselg, I., Aedmaa, A., Paju, H., Kukemelt, H., All, K., Rammo, M., Mahla, I., Orav, A., Silla, E., Ausmees, K 2007:10) *Vabariigi Valitsuse Euroopa Liidu poliitika 2004-2006* on märgitud erilist tähelepanu vajavad valdkonnad, milles on ka õpetaja rollide ja pädevuste määramine ning õpetajahariduse (eriti kutseõpetaja) kaasajastamine ja sihipärane arendamine (Valitsuse Euroopa Liidu poliitika 2004 – 2006).

Eesmärgiga võtta kasutusele Euroopa struktuurfondide vahendid, loodi *Eesti riiklik arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks (ühtne programmdokument 2004-2006*, millega võimaldab õpetajakoolituse süsteemi arendamiseks taotleda rahalisi vahendeid (Tikerpuu, M... 2007:11). Alates 2004. aastast on Eesti kasutanud Euroopa Liidu struktuurifonde inimressursside arendamiseks. Kutseõpetajaid puudutavad järgmised tegevused (Liivik, Kukemelt, Täht, All, Silla, Orav 2006:7):

- Kutseõppeasutuste ja kõrgkoolide õpetajate tasemeõppe ja täiendkoolituse arendamine ja rakendamine, sealhulgas tööjõuvahetus välisülikoolide ja uurimisasutustega; täiskasvanukoolitajate koolitamine, ettevõttepraktika juhendajate koolitamine.
- Õppekavade arendus, sealhulgas Euroopa Sotsiaalfondide (ESF) poolt rahastatud koolitusprogrammidega seotud uute õppematerjalide omandamine, uute ja innovaatiliste õppe- ja õpetamismeetodite kasutamine kutse- ja kõrghariduses, personali koolitamine.
- Täiskasvanute õppimisvõimaluste kohta andmebaasi loomine.
- Süsteemi loomine eelneva töö- ja õppekogemuse arvestamisel (VÕTA).
- Kutsekvalifikatsiooni süsteemi arendamine ja rakendamine.
- Õpilaste koolitamine infotehnoloogia vahendite kasutamiseks õpetamisel.
- Õpetajate ja lektorite koolitamine digitaaltehnoloogia ja e-õppe alal.

Paljud neist tegevustest on juba realiseerunud või on realiseerumise faasis ja mõned tegevused võtavad veel aega.

2. Kutseõpetajate koolitamine Euroopas

2.1. Kutseõpetajate koolitamine Eestis

Eestis ei eristata õpetajaid esmakutseõppes (*Initial Vocational Education and Training – IVET*) ja jätkukutseõppes (*Continuing Vocational Education and Training – CVET*), selline jaotus siinses haridussüsteemis puudub, seetõttu ei saa ka klassifitseerida kutseõpetajate koolitamist selle alusel. Üldjuhul toimub kutseõppeasutustes nii kutsealane esma- kui täiendõpe ja samad õpetajad vastutavad nii esma- kui jätkukutseõppe kursuste eest. (Liivik, Kukemelt, Täht, All, Silla, Orav 2006:4-9)

Mõiste „kutseõpetaja” on Eesti kontekstis võrdlemisi uus, mis võeti kasutusele 1990. aastate keskel, siis kui tekkisid erialaõpetaja ja praktikaõppe juhendaja ametikohad. Termin „koolitaja” Eesti koolisüsteemist puudub, mille asemel on kasutusel mõiste „ettevõttepraktika juhendaja”. (Liivik,... 2006: 4)

Kutsehariduses on peamiselt kolme tüüpi õpetajaid, neist kahel esimesel on olulisem roll (Liivik,... 2006: 4-9):

- kutseõpetaja kutseõppeasutuses, kes õpetab kutse või erialaseid teoreetilisi õppeaineid ja viib läbi praktilisi tunde;
- üldaineõpetaja kutseõppeasutuses, kes õpetab keeli, ajalugu, matemaatikat või muud üldainet;
- ettevõttepraktika juhendaja ettevõttes, kelle ülesandeks on juhendada ettevõttepraktikal olevaid kutseõppeasutuste õpilasi või õpipoisikoolituses osalejaid.

Kutseõpetaja nimetus on kasutusel kutseõppeasutustes, kuid rakenduskõrgkoolides kasutatakse vastavalt haridustasemele järgmisi: õpetaja, assistent, lektor, dotsent ja professor. (Liivik,... 2006: 4)

Eestis puudub kutseõpetajate koolitamise pikaajaline traditsioon. Esimene kutse koolitada kutsekoolidele õpetajaid tehti 1988. aastal, kui Tallinna Pedagoogikaülikooli Matemaatika-loodusteaduskonnas avati uus eriala: tehnilised ained ja kutseõpetus. (Akrediteerimisaruanne 2004:11) Regulaarse kutseõpetajate koolitamisega alustati 1992. aastal Tallinna Ülikoolis, seoses kutsehariduse reformimisega. (Liivik,... 2006: 5) Selle aja jooksul on kutseõpetajaid koolitatud erinevate õppekavade alusel. (Akrediteerimisaruanne 2004:21)

Kutseõpetajate koolitus toimub Tallinna Ülikoolis ja Tartu Ülikoolis. Tartu Ülikoolis alustati kutseõpetajate koolitamisega 2001. aastal (Tartu Ülikooli Haridusteaduskond). Seega on Tallinna Ülikoolis koolitatud kutseõpetajaid 20 aastat ja Tartu Ülikoolis 7 aastat.

Kitsamat erialast õpetajakoolitust pakuvad ka Tallinna Tehnikaülikool (koostöös Tartu Ülikooliga), Eesti Muusikaakadeemia, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Maaülikool, Viljandi Kultuurikolledž, Tallinna Pedagoogiline Seminar ning mõned usuteaduslikud õppeasutused. (Liivik,... 2006: 5)

Kutseõpetajate koolitus Eestis põhineb eelnevalt omandatud erialasele haridusele, kuna erialati on õpetajate vajadus väike ja seetõttu ei ole Eestis võimalik komplekteerida õpperühmasid ühe eriala kutseõpetajatest. Sellest lähtuvalt moodustatakse erinevate erialade kutseõpetajatest koolitusel üks õpperühm. Siiski püütakse erineval viisil õppekavadesse lülitada ka erialaõpinguid, et kutsekeskharidusega üliõpilased saaksid oma erialaseid teadmisi-oskusi õpingute käigus täiendada kõrgemal tasemel. Erialasteks täiendusteks on mõeldud vabaaineid ja lisaerialad/kõrvalained, mida üliõpilased saavad valida vastavalt oma vajadustele ja soovidele. (Liivik,... 2006: 5, 15)

29.novembril 2006. aastal kinnitati Hariduse Kutsenõukogu poolt Kutseõpetaja III, IV ja V kutsestandard. Kutseõpetaja kutsestandardi järgi jagunevad kutseõpetajad III, IV ja V kutsetasemega kutseõpetajateks (Kutseõpetaja kutsestandard 2006), kuid seni kehtivad paralleelselt ka pedagoogide ametijärgud noorempedagoog, pedagoog, pedagoog-metoodik ja vanempedagoog. Lähtuvalt kutsestandardis olevatest kutsetasemetest on kutseõpetajatele kehtestatud töökogemuse, haridustase ja muud nõuded, mis on esitatud tabelis 1. (Kutseõpetaja kutsestandard 2006)

Tabel 1. Kutseõpetajatele kehtestatud nõuded

Kutse-tase	Töökogemus	Haridustase	Muud nõuded
III	3-aastane töökogemus õpetatavas valdkonnas ja 1-aastane töökogemus kutseõpetajana (kohanemis- või kutseaasta)	Keskharidus	Läbitud kutseõpe või kutsetunnistus õpetataval erialal
IV	3- aastane töökogemus õpetatavas valdkonnas ja 1-aastane töökogemus kutseõpetajana (kohanemis- või kutseaasta)	Kõrgharidus või sellega võrdsustatud haridustase õpetatavas valdkonnas	Kutsestandardist tulenev õpetajakoolitus

	3- aastane töökogemus õpetatavas valdkonnas ja 1-aastane töökogemus kutseõpetajana (kohanemis- või kutseaasta)	Kõrgharidus või sellega võrdsustatud haridustase	Kutsestandardist tulenev õpetajakoolitus Kutsetunnistus õpetataval erialal
	1-aastane töökogemus kutseõpetajana (kohanemis- või kutseaasta)	Magistrikraad või sellega võrdsustatud haridustase õpetatavas valdkonnas	Kutsestandardist tulenev õpetajakoolitus
V	3- aastane töökogemus õpetatavas valdkonnas või 5- aastane töökogemus kutseõpetajana	Magistrikraad või sellega võrdsustatud haridustase	Kutsestandardist tulenev õpetajakoolitus

Allikas: *Kutseõpetaja kutsestandard 2006*

Kutseõpetaja kutsestandardi alusel on kutseõpetajatele määratud kutsetasemeti erinevad tööülesanded: III tasemega kutseõpetaja tööülesanneteks on õpi- ja töökeskkonna loomine ja säilitamine; õppeprotsessi planeerimine, selle läbiviimine ja analüüsimine; õppija õpitulemuste analüüsimine ja hindamine; oma töökeskkonna tundmine ja töökorralduste järgimine; eneseanalüüsimine ja enesetäiendamine; õppija arengu toetamine ja elukestvale õppele suunamine. IV tasemega kutseõpetaja tööülesanneteks on kõik eelpool nimetatud ja veel erialaõppe arendamine. V tasemega kutseõpetaja tööülesannete hulka kuulub kõik eelnev ja lisaks sellele oma kolleegide juhendamine ja nõustamine ning osalemine kutseõppe maine kujundamisel. (Kutseõpetaja kutsestandard 2006)

Kutseõpetaja kutsestandardis ei ole nõutava õpetajakoolituse maht määratud, seetõttu arvestatakse hetkel õpetajakoolituse mahtu pedagoogide kvalifikatsiooninõuete järgi (Paju 2007: 16), mis on kinnitatud Eesti Vabariigi haridusministri 26. augusti 2002. a määrusega nr 65. Pedagoogide kvalifikatsiooninõuete kohaselt on kutseõpetajate haridustasemele ja erialasele ettevalmistusele kehtestatud järgmised nõuded (Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded):

- kutsepedagoogiline või muu pedagoogiline kõrgharidus õpetatavate õppekavade valdkonnas ja vähemalt kolmeaastane erialase töö staaž õpetataval kutse-, eri- või ametialal või
- kõrg- või keskeriharidus õpetatavate õppekavade valdkonnas, vähemalt kolmeaastane erialase töö staaž õpetataval kutse-, eri- või ametialal ja läbitud 320-tunnine kutsepedagoogika kursus või
- kõrg- või keskeriharidus õpetatavate õppekavade valdkonnas, vähemalt kolmeaastane erialase töö staaž ja jätkuv erialane töö õpetataval kutse-, eri- või ametialal.

Vabariigi Valitsuse 22.11. 2000. a määrusega nr 381 „Õpetajate koolituse raamnõuded” on

kehtestatud kutseõpetaja õpetajakoolituse õppekava maht, mis peab olema 120 ainepunkti (180 ECTS) ja üheaastase nominaalkestusega (erialasele kõrgharidusele järgnev koolitus) õpetajakoolituse õppekava maht 40 ainepunkti (60 ECTS). (Õpetajate koolituse raamnõuded)

Õpetajakoolitus toimub kaheastmelisena, milleks on esmakoolitus ja nooremõpetaja kutseaasta. Peale esmakoolitust suunduvad õpetajad kutseaastale, mille nominaalkestus on üks aasta ja läbitakse vastava haridusastme õppeasutuses mentori juhendamisel, kes annab kutseaasta lõpus nooremõpetajale hinnangu. Kutseaasta eesmärk on rakendada õpetajakoolituses omandatud teadmisi ja oskusi ning kujundada kutseõpetajakoolituse läbinute valmisolek õpetajatööks, anda õppeasutusele tagasisidet õpetajakoolituse õppekava ja selle tulemuslikkuse kohta. (Liivik,... 2006: 11)

Õpetajate koolituse raamnõuete kohaselt peab kutseõpetaja iga kolme aasta jooksul läbima tööalase täiendkoolituse vähemalt kahe kuu ulatuses. (Õpetajate koolituse raamnõuded)

Kutseõpetajate tasemekoolitus toimub Eestis kolmes ülikoolis: Tallinna Ülikoolis, Tartu Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool.

Bakalaureusetasemel (120AP) toimub kutseõpetajate kutsepedagoogiline koolitus Tallinna Ülikoolis õppekava „Kutsepedagoogika“ (Tallinna Ülikooli Kutsepedagoogika osakond) ja Tartu Ülikoolis õppekava „Kutseõpetaja“ alusel. (Tartu Ülikooli Haridusteaduskond) Tallinna Ülikoolis on võimalik veel magistriõppetasemel õppida õppekaval „Hariduse juhtimine“, kus on võimalik kutsehariduse suunale spetsialiseeruda. (Tallinna Ülikooli Kutsepedagoogika osakond)

1-aastast õpetajakoolitust (40 AP) magistriõppetasemel pakub Tallinna Tehnikaülikool tehnikavaldkonna kutseõpetajatele. Õpingud on mõeldud õpetajana töötavatele isikutele, kellel on kõrgharidus mahus vähemalt 160 AP (240 ECTS) tehnikaga seotud erialadel. (Tallinna Tehnikaülikooli Eesti inseneripedagoogika keskus)

„Pedagoogide kvalifikatsiooninõuetes“ kehtestatud kutsepedagoogilist 320 tunnilist (8 AP) täienduskoolitust pakuvad Tallinna Ülikooli Avatud Ülikooli Kutseharidusekeskus (*Kutsepedagoogika 320 tundi*) ja Tartu Ülikooli Avatud Ülikool (*Kutsepedagoogika kursus*). Kutseõpetajate koolituskursuste ühtlustamiseks määratles Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus 2003. aastal kursuste sisu, mis peab sisaldama järgmisi mooduleid (Liivik,... 2006: 6):

- kutsehariduse korraldus ja vastav seadusandlus;
- üld- ja kutsehariduse integratsioon;
- kommunikatsioon ja töökeskkond;

- hariduspoliitika;
- eripedagoogika;
- andragoogika;
- kutseõppe didaktika.

Ettevõttepraktika juhendajatele ei ole riiklikult kehtestatud nõudeid kvalifikatsiooni, hariduse ja töökogemuse osas (Liivik,... 2006: 20).

Kutseõpetajate koolitamine Tallinna Ülikoolis

Tallinna Ülikoolis on kutseõpetajate koolitus toimunud alates 1988. aastast ja sellest ajast alates on kutseõpetajaid koolitatud erinevate õppekavade alusel (Akrediteerimisaruanne 2004:21):

- Kutseõpetaja õpetajakoolitus (40 AP – 60 ECTS, 1 aasta): erialase kõrgharidusele järgnev kutsepedagoogiline koolitus. Koolitus toimus kaugõppe vormis ja hõlmas kasvatusteaduslikke ja kutsepedagoogilisi õpinguid.
- Kutsepedagoogiline koolitus (120 AP – 180 ECTS, 3 aastat): kutsekesk- või keskerihariduse baasil. Koolitus toimus kaugõppe vormis ja hõlmas üldõpingud, kasvatusteaduslikke, kutsepedagoogilisi ja lisaeriala õpinguid.
- Kutseõpetaja koolitus (160 AP – 240 ECTS, 4 aastat): kutsekesk- või keskerihariduse baasil. Koolitus toimus statsionaarses vormis ja hõlmas üldõpinguid, kasvatusteaduslikke, kutsepedagoogilisi, reaalinete ja individuaalseid erialalisi õpinguid koostöös teiste kõrgkoolidega (Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Tehnikakõrgkool, Eesti Kunstiakadeemia).
- 80 AP (120 ECTS) kutsemagistriõppekava Pedagoogika (kutseõppedidaktika) ja teadusmagistriõppekava Kasvatusteadused (kutseõppe teooria ja didaktika) õppeajaga 2 aastat tsükliõppe vormis ja õpingud hõlmasid kasvatusteaduslikke ja kutsepedagoogilisi õpinguid.

Hetkel toimub kutseõpetajate vastuvõtt ainult 120 AP (180 ECTS) kutsepedagoogika bakalaureuseõppekaval, mille õppeaeg on 3 aastat ja õpingud toimuvad kaugõppe vormis. Kutsepedagoogika bakalaureuseõppekava struktuur on järgmine (Tallinna Ülikooli Kutsepedagoogika osakond):

• Sissejuhatavad ained	26 AP / 39 ECTS
• Erialained	60 AP / 90 ECTS

Erialamoodul 1: kutseõpetaja sotsiaalne pädevus 9 AP / 14 ECTS

Erialamoodul 2: kutseõppe teooria ja didaktika 21 AP / 31 ECTS

Erialamoodul 3: kutseõpetaja professionaalsus 30 AP / 45 ECTS

- **Valikmoodul:** Täiskasvanute koolitaja 16 AP / 24 ECTS
- **Vabaained** 30 AP / 45 ECTS
- **Bakalaureusetöö** 4 AP / 6 ECTS

Sissejuhatavate ainete plokk koosneb kohustuslikest ja valikainetest (vt tabel 2). Erialainete plokk koosneb kolmest erialamoodulist, mille maht on 60 AP/90 ECTS (kohustuslik 45 AP/68 ECTS, valik 15 AP/22 ECTS), kõik moodulid koosnevad kohustuslikest ja valikainetest (vt tabel 2). Lisaks erialamoodulitele on võimalik õppekavas valida vabaaineid mahus 30 AP/45 ECTS või valikmoodul, mille maht on 16AP/24 ECTS (tuleneb vabaainete mahust) . Vabaaineid on võimalik valida TLÜ-st või külalisüliõpilasena teistest ülikoolidest ja rakenduskõrgkoolidest.

Tabel 2. Tallinna Ülikooli õppekava „Kutsepedagoogika”

SISSEJUHATAVAD AINED				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamisvorm
Kohustuslikud ained 12 AP/ 18 ECTS				
EKT6006	Sissejuhatus kasvatusteadustesse	4,0	6,0	E
SPK6001	Ülevaade psühholoogiast	3,0	4,5	H
EKE6006	Erivajadustega õppija	3,0	4,0	E
EKT6005	Uurimistöö alused ja meetodika	2,0	3,0	A
Valikained: valida 14 AP/ 21 ECTS				
ETT6002	Arenguõpetus	3,0	4,5	E
EKT6002	Haridustehnoloogia	3,0	4,5	E
EAE6002	Laps ja tema arengukeskkond	3,0	4,5	E
EKT6015	Sissejuhatus kasvatusfilosoofiasse	3,0	4,5	E
EKT6023	Haridus Eesti kultuuris	2,0	3,0	E
EKT6024	Haridus ja haridussüsteem	2,0	3,0	E
MII6003	Statistika ja andmeanalüüs	3,0	4,5	H
SII6001	Infootsing: allikad ja meetodid	3,0	4,5	A
SOT6001	Ülevaade sotsioloogiast	3,0	4,5	E
SPK6005	Sotsiaalpsühholoogia	3,0	4,5	E
EKA6033	Õppimine täiskasvanueas	3,0	4,5	E
WTR6011	Sissejuhatus filosoofiasse	3,0	4,5	E
ERIALAAINED 60 AP/90 ECTS				
Erialamoodul 1: Kutseõpetaja sotsiaalne pädevus 9 AP/ 14 ECTS				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamisvorm
Kohustuslikud ained 7 AP/ 11 ECTS				

SPK6002	Suhtlemispsühholoogia	3,0	4,5	H
EVV6038	Kursusejuhendamine ja kutsenõustamine	2,0	3,0	A
EVV6010	Meeskonnatöö kutsehariduses	2,0	3,0	A
	Valikained: valida 2 AP / 3 ECTS			
EAT6019	Pedagoogiline eetika	2,0	3,0	E
EAA7109	Pedagoogiline suhtlemine	2,0	3,0	E
EAA7006	Kõne- ja draamaõpetus	2,0	3,0	E
Erialamoodul 2: Kutseõppe teooria ja -didaktika 21 AP/ 31 ECTS				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamis- vorm
	Kohustuslikud ained 18 AP/ 27 ECTS			
EVV6036	Sissejuhatus kutsepedagoogikasse	4,0	6,0	E
EVV6037	Kutseõppedidaktika	8,0	12	E
EVV6054	Kutsekooli õppekava koostamine ja arendamine	2,0	3,0	E
EVV6050	Uurimisseminar	4,0	6,0	H
	Valikained: valida 3 AP/ 4 ECTS			
EVV6056	Kutsekasvatus	3,0	4,5	A
EVV6041	Töökeskkond ja kutseõpetus	3,0	4,5	E
EVV6012	Arendusprojektid kutsehariduses	3,0	4,5	E
EVV6042	Õppematerjalid intellektuaalomandina	3,0	4,5	A
EVV6044	E-õpe kutsehariduses	3,0	4,5	E
Erialamoodul 3: Kutseõpetaja professionaalsus 30 AP/ 45 ECTS				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamis- vorm
	Kohustuslikud ained 20 AP/ 30 ECTS			
EVV6014	Eelpraktika	2,0	3,0	A
EVV6015	Kutsepedagoogiline praktika I	4,0	6,0	A
EVV6016	Kutsepedagoogiline praktika II	4,0	6,0	A
	Erialane enesetäiendamine (erialased õpingud kõrghariduse tasemel)	10	15	
	Valikained: valida 10 AP / 15 ECTS			
EVV6013	Kutsepraktika	10	15	A
	Erialane enesetäiendamine (erialased õpingud kõrghariduse tasemel)	10	15	
VALIKMOODUL: Täiskasvanute koolitaja 16 AP/ 24 ECTS (valik toimub vabaainete arvelt)				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamis- vorm
EKA6029	Sissejuhatus andragoogikasse	4.0	6.0	E
EKA6030	Areng ja õppimine täiskasvanueas	4.0	6.0	E
EKA6031	Täiskasvanukoolitaja rollid ja kompetentsus	4.0	6.0	E
EKA6032	Täiskasvanukoolituse vormid ja meetodid	4.0	6.0	E

Allikas: Tallinna Ülikooli Kutsepedagoogika osakond

Kutsepedagoogika bakalaureuse õpingute lõpetamiseks tuleb õpingud läbida täies mahus ja koostada bakalaureusetöö, mille maht on 4,0 AP/6 ECTS ja see kaitsta positiivsele tulemusele. Lõpetajale omistatakse bakalaureusekraad kutsepedagoogika erialal.

Magistriõppetasemel on võimalik kutseõpetajatel õppida Tallinna Ülikoolis õppekaval „Hariduse juhtimine”, kus on võimalik spetsialiseeruda kutsehariduse suunale. Õpingute maht on 80 AP/120 ECTS ja õppeaeg 2 aastat. Magistriõppekava struktuur on järgmine (Tallinna Ülikooli Kutsepedagoogika osakond):

- **üldained 16 AP/24 ECTS**
- **erialained 34 AP/51ECTS**, neist valikaineid 9 AP/ 13,5 ECTS
  - Sisumoodul 1. Haridusjuhi professionaalne areng ja identiteet, 7AP/10,5 ECTS
  - Sisumoodul 2. Haridusasutuse juhtimine, 10 AP/15 ECTS
  - Sisumoodul 3. Haridusuuringud ja magistritöö 28 AP/42 ECTS
  - Spetsialiseerumise suund: Kutseõppeasutuste juhtimine 9 AP/13,5 ECTS
- **magistritöö 20 AP/30 ECTS**
- **vabaained 10 AP/15 ECTS.**

Üldainete plokk koosneb kohustuslikest ja valikainetest (vt tabel 5). Erialainete plokk koosneb kolmest sisumoodulist ja ühest spetsialiseerumise suunast (Kutseõppeasutuste juhtimine 8 AP/12 ECTS). Erialainete maht on 34 AP/ 51 ECTS, neist 26 AP/39 ECTS on kohustuslikud ained ja 8AP/12 ECTS valikaineid, mis tuleb valida õppekava sisumoodulite valikainete hulgast (vt tabel 3).

Tabel 3. Tallinna Ülikooli õppekava „Hariduse juhtimine” üldained

ÜLDAINED 16 AP/24 ECTS				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamisvorm
Kohustuslikud ained 8AP/12ECTS				
SPK7001	Organisatsiooniteooria	4	6	E
EKT7007	Kasvatusteadus ja kasvatusfilosoofia	4	6	E
Valikained 8AP/12ECTS				
SAI7003	Haridussüsteemid ja -reformid	3	4,5	E
EKT7040	Haridussotsioloogia ja -poliitika	2	3	E
EKT7011	Haridustehnoloogia	3	4,5	E
CCP7048	Loovus kasvatus ja hariduse komponendina	3	4,5	E
ERIALAAINED 34 AP/51ECTS				
Sisumoodul 1. Haridusjuhi professionaalne areng ja identiteet, 7AP/10,5 ECTS				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamisvorm
EKA7018	Haridusjuhi isiksus, rollid ja kompetentsus	4	6	E
EKA7024	Andragoogika	3	4,5	H
Valikained				
EKA7045	Ametialane rakenduslik tegevus	2	3	H
SPK7015	Isiksuse- ja sotsiaalpsühholoogia organisatsioonis	3	4,5	E

EKA7049	Haridusjuhi sotsiaalne kompetentsus	3	4,5	A
EKA7031	Grupiprotsessid ja sotsiaalne mõju	3	4,5	H
Sisumoodul 2. Haridusasutuse juhtimine, 10 AP/15 ECTS				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamis- vorm
SPK7002	Strateegiline juhtimine	4	6,0	E
EKA7017	Haridusasutuse juhtimise alused	3	4,5	E
EKA7043	Haridusasutuse nõustamine ja tulemuslikkus	3	4,5	E
	Valikained			
EKA7014	Õppimine ja töö	2	3,0	E
EKA7003	Õppekava juhtimine ja arendamine	3	4,5	H
EKA7048	Avalikud suhted haridusasutuses	3	4,5	H
Sisumoodul 3. Haridusuuringud ja magistritöö 29 AP/43,5 ECTS				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamis- vorm
EKT7017	Haridusuuringute alused ja meetodid	3	4,5	A
EKA7026	Uurimisseminar I	3	4,5	H
EKA7044	Uurimisseminar II	3	4,5	H
EKA7020	Magistritöö	20	30	
	Valikained			
EKA7029	Erialane infootsing ja infoallikad	2	3	H
MIA7002	Andmeanalüüs	3	4,5	H
EKA7033	Biograafiline ja elulooline uurimus	2	3	H
Spetsialiseerumise suund: Kutseõppeasutuste juhtimine 8 AP/12 ECTS				
Aine kood	Õppeaine nimetus	AP	ECTS	Hindamis- vorm
	Kohustuslikud ained 4,0 AP / 6,0 ECTS			
EVV7003	Kutseharidusasutuse töö tulemuslikkus ja järelvalve	2	3	E
EVV7004	Õppeprotsessi juhtimine kutseõppeasutuses	2	3	E
	Valikained 4,0 AP / 6,0 ECTS			
EVV7005	Kutseharidus välisriikides	2,0	3,0	A
EVV7009	Kutsealane täiend- ja ümberõpe	2,0	3,0	A
EVV7008	Mentor kutsekoolis	2,0	3,0	A
EVV7023	Kutseharidus ja innovatsioon	2,0	3,0	A

Allikas: Tallinna Ülikooli Kutsepedagoogika osakond

2.2. Kutseõpetajate koolitamine Soomes

Soomes koolitatakse kutseõpetajaid viies kolledžis ja ühes Rootsi õppekeele ülikoolis (Åbo Akadeemias Vaasas). Kõik kutseõpetajaid koolitavad kolledžid pakuvad laiaulatuslikku koolitusvõimalust, st koolitatakse õpetajaid mitmetele kutsealadele. 1990-tel toimus kutseõpetajate koolitamine nõnda, et üldine õpetajakoolitus oli integreeritud kõrgharidusse, st üle 20 õpetajakoolituse kolledžit ühendati seitsmeks institutsiooniks. See mudel on olnud edukas, sest paljud teemad on ühised kõikidel valdkondadel, nt nagu ettevõtete ja kooli vahelise koostöö parandamine, e-õppe arendamine, globaliseerumine jne. (Opetusministeriö 2006: 19)

Helsinki HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu's (HAAGA-HELIA University of Applied Sciences, School of Vocational teacher Education) koolitatakse majanduse ja ärianduse valdkonna kutseõpetajaid, *Hämeenlinna Ammatikorkeakoulu's* (HAMK University of Applied Sciences, School of vocational and higher teacher education) tehnoloogia ja transpordi valdkonna, *Jyväskylän Ammatikorkeakoulu's* (Jyväskylä University of applied Sciences, School of vocational and higher teacher education) turismi, toitlustuse ja sotsiaalhoolduse valdkonna, *Tampere Ammatikorkeakoulu's* (TAMK University of Applied sciences, School of vocational and higher teacher education) tehnoloogia ja *Oulu Seudun Ammatikorkeakoulu's* (Oulu University of Applied Sciences, School of vocational and higher teacher education) meditsiinivaldkonna kutseõpetajaid. (Herrbye, Sørensen, Taalas, Finnboganson, Bjerckness, Petersson 1998: 84)

1999 aastast alates toimub kutseõpetajate ja üldhariduskoolide õpetajate koolitamine Soomes ühtse süsteemi järgi. 60 ECTS (40 AP) õpetajakoolitus on kohustuslik kõikidele õpetajatele (üldhariduse õpetajad, kutseõpetajad, täiskasvanute koolitajad jne). Idee seisneb selles, et koolitusel osalejad saavutaksid põhiteadmised õpetamisest ja õppimisest ning neid põhiteadmisi saab üldistada kõikidele koolitüüpidele. Kutseõpetajaks soovija peab olema läbinud eelnevalt magistri või bakalaureusetasemel õpetatava valdkonna õpingud või omama kõrgeimat kvalifikatsioon oma erialal. Erialane kõrgharidus omandatakse ülikoolides ja/või kolledžites ning kutseõpetaja õpingud lõpetatakse õpetajakoolituse kolledžites. (Opetusministeriö 2006: 20-21) Lisaks erialalisele haridusele on nõutav ka kolmeaastane töökogemus oma erialal.

Soome kutsekoolides ja täiskasvanute hariduskeskustes töötavaid õpetajaid, kes õpetavad erialaseid õppeaineid, nimetatakse kutseõpetajateks ja ametikõrgkoolides lektoriteks. Üldhariduslike õppeainete õpetajaid nimetatakse vastavate õppeainete õpetajateks, näiteks

matemaatikaõpetaja. Ettevõtetes töötavaid isikuid, kes tegelevad juhendamisega, nimetatakse kas koolitajateks või instruktoriteks.

Kutsekoolides, täiskasvanute hariduskeskustes ja ametikõrgkoolides töötavate õpetajate haridusele on kehtestatud järgmised nõuded (Thematic Analysis in Finland 2007):

- kutsekoolis töötaval kutseõpetajal peab olema magistri- või bakalaureusetase õpetataval erialal ja läbitud pedagoogilised õpingud;
- kutsekoolides töötavatel üldharidusainete õpetajatel peab olema magistritase õpetatavas ainevaldkonnas, mis hõlmab ka pedagoogilisi õpinguid;
- täiskasvanute hariduskeskuses töötaval kutseõpetajal peab olema magistri- või bakalaureusetase õpetataval erialal ja läbitud pedagoogilised õpingud;
- ametikõrgkoolis töötaval lektoril peab olema magistritase, mis hõlmab ka pedagoogilisi õpinguid ja vanemlektoril doktoritase.

Esma- ja jätkukutseõppes õpetatavatel õpetajatel kehtivad ühesusgused nõuded.

Kutseõpetajakoolitus kõikides läbiviivates koolides hõlmab endas järgmisi valdkondi (Opetusministeriö 2006: 22):

1. Kasvatusteaduste põhiõpinguid;
2. Kutsepedagoogilised õpinguid;
3. Õpetajapraktika;
4. Valikõpingud (nt täiskasvanutekoolitamine või eripedagoogika).

Kuna paljud kutseõpetajateks õppijatest juba töötab kutseõpetajana, on koolitusprogramm väga paindlik ja enamuse koolitustest toimub individuaalplaani alusel. Õpingute kestus sõltub koormusest, st täiskoormusega õppijal üks aasta ja osakoormusega õppijal 1-3 aastat. (Thematic Analysis in Finland 2007).

Koolitajatele ja instruktoritele töökohtadel ei ole kehtestatud ametlikke kvalifikatsiooninõudeid. Soome haridussüsteem ei ole ametlikult eristanud koolitaja tööülesandeid. (Thematic Analysis in Finland 2007)

Soome kutseõpetajad on kohustatud osalema täienduskoolitustel. Sõltuvalt koolisisest kokkuleppest peab kutseõpetaja, sõltuvalt eriala valdkonnast, osalema kuni 5 tundi ühe kooliaasta kohta täiendkoolitusel. See täiendkoolitus on õpetajate jaoks tasuta ning õpingute jooksul saavad nad korralist palka. Koolituste eest maksavad peamiselt kohalikud omavalitsused (kes on koolide omanikud). Täiendkoolituse läbimine ei mõjuta õpetaja palka või karjäärivõimalusi ning on

mõeldud selle jaoks, et kutseõpetajad saaksid end uue infoga kursis hoida. (Opetusministeriö 2006: 22-23)

Oulu Ülikoolis (Oulu sedun ammattikorkeakoulu) on loodud õpetajate koolitusprogrammid kutse- ja kõrgkooliõpetajatele. Programmid võimaldavad õppida erinevate vormide järgi ja õppeaeg ulatub aastast kuni kolme aastani. Kutseõpetajate koolitusprogramm koosneb järgmistest moodulitest (Oulu seudun ammattikorkeakoulu):

Moodul 1: Kutsepedagoogilised õpingud – 15 ECTS (see moodul hõlmab endas järgmisi õppeaineid: Sissejuhatus kutseõpetaja haridusse ja kutseõppesse; Õppimisteooriad; Õppimisstiilid ja õpetamise planeerimine; Õpetamise meetodid; Teadmised ja kommunikatsioonivahendite kasutamine õppetöös, Õppimise ja oskuste hindamine; Enesehindamine ja oskuste demonstreerimine.)

Moodul 2: Kasvatusteaduste põhiõpingud – 10 ECTS

Moodul 3: Valikained – 24 ECTS

Moodul 4: Õpetaja praktika – 11 ECTS

Kõrgkooliõpetajate programm koosneb, aga järgmistest moodulitest (Ammatillinen opettajakorkeakoulu 2007: 12):

Moodul 1: Kõrgkooli pedagoogilised õpingud – 11 ECTS

Moodul 2: Portfoolio oma töö arengus – 4 ECTS

Moodul 3: Kõrgkoolididaktika – 3 ECTS

Moodul 4: Õpetamise proovitööde juhendamine kõrgkoolis – 3 ECTS

Moodul 5: Kasvatusteaduste õpingud – 10 ECTS

Moodul 6: Kõrgkooli õpetajapraktika I – 11 ECTS

Moodul 7: Kõrgkooli õpetajapraktika II – 3 ECTS

Moodul 8: Valikained – 15 ECTS

Oulu Ülikooli kutseõpetaja koolitusprogramm sisaldab 36 ECTS kohustuslikke õppeaineid ja 24 ECTS valikaineid, mida õppija saab valida enda individuaalsetest vajadustest ja eesmärkidest lähtuvalt. Kõrgkooliõpetaja programm sisaldab aga 45 ECTS kohustuslikke aineid ja 15 ECTS valikaineid (Ammatillinen opettajakorkeakoulu 2007: 18).

Hämeenlinna Ammatikorkeakoulu's (HAMK University of Applied Sciences, School of vocational vocational and higher teacher education) õpetaja koolitus baseerub ideel, et kogu meie haridus on täiustatav ja edendatav õppimisega, jagades üksteisele oma teadmisi ja kogemusi. Õpetaja professionaalsus baseerub koostööl ja ainult teoreetilistest teadmistest ei piisa, et saada

õpetajaks. Õpetajakoolituse programm jaguneb neljaks mooduliks, mis sisaldab erinevaid õppeaineid, mis on esitatud tabelis 4. (Hämeen Ammattikorkeakoulu 2007a:1)

Tabel 4. Hämeenlinna Ammatikorkeakoulu õpetajakoolituse õppekava

Mooduli ja õppeainete nimetused	ECTS	Tunnid/h
Moodul 1. Pedagoogilised õpingud	12	318
Sissejuhatus kasvatusteadustesse	4	106
Kutsekasvatus	4	106
Ühiskond, tööelu ja koolitus	4	106
Moodul 2. Kutsepedagoogilised õpingud	26	694
Õpetajaks arenemine	4	107
Õpetaja töö kutsekoolis	6	160
Haridus ja õppimise edutamine	4	107
Õpetamise ja juhendamise meetodid	6	160
Õppimise planeerimine ja hindamine	6	160
Moodul 3: Õpetajapraktika	14	374
Õpetajapraktika õppeasutuses	8	214
Laiapõhjaline õpetajapraktika	3	80
Tööelu õpetaja töös	3	80
Lõputöö	8	214
Arendusprojekt või lõputöö väitekiri	8	214
KOKKU	60	1600

Allikas: Hämeen Ammattikorkeakoulu 2007a

Hämeenlinna Ammatikorkeakoulu's (Vocational Teacher education at HAMK of Applied Sciences) toimub ka õppeinstruktorite koolitamine ja seda õppekaval, mis on esitatud tabelis 5. (Hämeen Ammattikorkeakoulu 2007b:6)

Tabel 5. Hämeenlinna Ammatikorkekoulu õppeinstruktorite koolitamise õppekava

	Enese arendamisoskus	Töökeskonna kujundamine	Juhtimisoskus	Planeerimise ja organiseerimise oskus	Juhendamise arendamine/osakmine
KASVATUSTEADUSTE OPINGUD, OPETUS 15 ECTS					
uuriv töövaldkond õppimise juhendamisel ja õppimisel - 3 ECTS	x	x	x		x
Koolitus, ühiskond ja tööturg - 3 ECTS	x	x	x		x
juhendamise tulemuslikkus ja mõju - 3 ECTS	x	x		x	x
juhendamisteooriad ja -metoodikad - 6 ECTS	x		x		x
JUHENDAMINE ERIALAOPINGUTES - 18 ECTS					
juhendamise tööeetika ja juriidiline vastutus - 3 ECTS	x	x	x		
Juhendamise organiseerimine ja protsess - 6 ECTS	x			x	x
Õppija toetamise tugisüsteem - 3 ECTS	x	x	x	x	
Juhendamisalased valikained - 6 ECTS	x	o	o	o	o
JUHENDAMISPRAKTIKA - 19 ECTS					
Juhendamine erinevatel kooliastmetel - 4 ECTS	x	x	x		
Individaalse juhendamisoskuse arendamine - 5 ECTS	x		x		
Regionaalne tööalane õppimise-juhendamise võrgustik - 5 ECTS	x	x	x		
õppimise ja juhendamise plaanimine/kavandamine - 5 ECTS	x			x	x
ARENDUSPROJEKT - 8 ECTS					
ARENDUSPROJEKT - 8 ECTS	x	x		o	x

Allikas: Hämeen Ammatikorkekoulu 2007b

Tabelis 7 olevad ristid ja nullid (x- põhiõpingud, o- valikained) näitavad, kuidas õpitavad õppeained toetavad instruktori oskuste kujunemist erinevates oskusvaldkondades.

Helsinki HAAGA-HELIA Ammatikorkekoulu's (HAAGA-HELIA School of Vocational teacher Education) on võimalik kutseõpetaja haridust omandada soome või inglise keeles (ühesugusel õppekaval). Õppida on võimalik täis- (õpingute kestvus 1 aasta) ja osakoormusega (õpingute kestvus 1,5 aastat). Õppekava järgi õpitakse õppeaineid, mis on esitatud tabelis 6. (Haaga-Helia School of Vocational Teacher Education 2007:13-22)

Tabel 6. Helsinki HAAGA-HELIA Ammatikorkeakoulu õpetajakoolituse õppekava

Mooduli ja õppeaine nimetused	ECTS
Moodul 1: Kasvatusteaduste põhiõpingud	20
Sissejuhatus kasvatusteadustesse	3
Kasvatus, ühiskond ja kultuur	4
Õpetamine ja õppimine	4
Õppimine töökeskkonnas	4
Psühholoogia ja õppimise didaktika	5
Moodul 2: Kutsepedagoogilised õpingud	13
Kutseõpetajaks kujunemine	4
Sissejuhatus eriala õpetamiseks	5
Eriala õpetamise (juhendamise) ja õppimise analüüsimine	4
Moodul 3: Õpetaja praktika	10
Moodul 4: Arenduslikud õpingud	17
Õpetamises suund teadustööle	5
Valikained	5
Arenduslik projekt	7

Allikas: Haaga-Helia School of Vocational Teacher Education 2007

Jyväskylä Ülikoolis (Jyväskylä ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opetajankoulutus) õpetatakse kutseõpetajaid päevaõppes täiskoormusel õppeajaga üks aasta ja osakoormusel, mis on mõeldud töötavatele õppijatele ning õppeaeg on siis kuni kaks aastat. Õppekava on esitatud tabelis 7. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2007:10-52)

Tabel 7. Jyväskylä Ülikooli õpetajakoolituse õppekava

Moodulite ja õppeainete nimetused	ECTS
Moodul 1: Jätkuv õppimine	
Tööde portfoolio	4
Sissejuhatus kasvatusteadustesse	4
Moodul 2: Töökeskkonna arendamine	
Haridus ja ühiskond	4
Tööelu muutused ja ametioskused	4
Õppeasutuse töökeskkond	4
Arendusprojekt	10
Moodul 3: Õppimise juhendamine	
Kasvatus- ja arengupsühholoogia	4
Õppimise käsitlused	4
Erivajadustega õppijad	4
Veebipõhine õpetamine	4
Õpetaja praktika	10
Moodul 4: Valikained	4
Kokku	60

Allikas: Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2007

Jyväskylä Ülikoolis on loodud edasiõppimise koolitus kutsekoolis töötavatele õpetajatele. Koolituse eesmärgiks on toetada õpetajaid muutuvus töömaailmas ja –keskkonnas. Koolitus koosneb kolmest terviklikust moodulist ja õppeainetest, mis on esitatud tabelis 8. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu)

Tabel 8. Jyväskylä Ülikooli kutseõpetajate täiendkoolituse õppekava

Moodulite ja õppeainete nimetused	ECTS
Moodul 1: Jätkuv õppimine	
Tööde portfoolio	4
Sissejuhatus õppimise juhendamisse	4
Moodul 2: Töökeskkonna arendamine	
Õppimise juhendamise arendamine	4
Arendusprojekt	10
Veebipõhine praktika/harjutamine	8
valikained	8
Moodul 3: Õppimise juhendamine	
Õppimise juhendamine erinevatel vanuseastmetel	4
Juhendamisteooriad	8
Õppimise juhendamine praktikas	4
Juhendamise harjutamine	4
Erivajatustega õppijate juhendamine	3

Allikas: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Tampere Ülikoolis toimub kutseõpetajate koolitamine järgmise õppekava alusel (Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu):

Tabel 9. Tampere Ülikooli kutseõpetajate koolitamise õppekava

Moodulite nimetused	ECTS
Erinevad lähenemised õpetamisele /õpetajapraktika	30
Arendusprojekt	10
Kasvatusteaduste alusõpingud	10
Valikained	10

Allikas: Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu

Kõige üldisem kutseõpetajate koolitamise õppekava on Tampere Ülikoolis, kuna selles õppekavas on välja toodud ainult mooduli nimetused ja mahud, teiste koolide õppekavad on esitatud moodulite ja sinna kuuluvate õppeainete kaupa, mis annab parema ettekujutuse, milliseid õppeaineid õpetajakoolituse raames õpitakse.

2.3. Kutseõpetajate koolitamine Saksamaal

Saksamaal tehakse vahet esmakutseõppe (*IVET*) ning jätkukutseõppe (*CVET*) kutseõpetajate ja -koolitajate koolitamisel, sellest sõltuvalt on Saksa haridussüsteemis üsna diferentseeritud kutseõpetajate ja -koolitajate jagunemine (tabel 10). (Thematic Overviews. Germany)

Tabel 10. Saksamaa kutseõpetajate ja koolitajate jagunemine

Koolituse tüüp		Õpetajate tüüp
Esmakutseõpe (<i>IVET</i>)	Duaalne süsteem	Koolitajad (instruktorid) ja meistrid ettevõtetes (hõlmab endas suuri ettevõtteid, mis omavad vastutust kutsehariduse juhtimises)
		Kutsekoolide õpetajad: 1. Ülikoolides koolitatud eriala teoreetiliste ja üldainete õpetajad; 2. Meistrid (<i>Werklehrer</i>).
		Juhendajad ja koolitajad ettevõtete vahelistes koolituskeskustes.
	Kutseharidus erivajadustega õppuritele	Kutseõpetajad ja -koolitajad erakoolides.
	Täiskoormusõppega kutsekoolid	Kutseõpetajad kutsekoolides.
Koolituskeskused ja -organisatsioonid	Noorsootöötajad, kutsenõustajad, karjäärinõustajad jms.	
Jätkukutseõpe (<i>CVET</i>)		Kutseõpetajad kutsekoolides.
		Kutseõpetajad ja -koolitajad rahvakoolides (<i>Volkshochschule</i>) ja täiskasvanute koolitamiskeskustes.
		Kutseõpetajad ja -koolitajad täiendkoolituse organisatsioonides või vabakutselised koolitajad.
		Ettevõtetes töötavad koolitajad.

Allikas: *Thematic Overview. Germany*

Esmakutseõpe toimub Saksamaal kahel viisil (Thematic Analysis. Germany):

- duaalses süsteemis, kus töökohal koolitajad ja kutsekoolide kutseõpetajad on kaasatud õppeprotsessi.
- õppimine toimub ainult koolis, st ainult kutsehariduse kutseõpetajad on kaasatud õppeprotsessi.

Esmakutseõppe kutseõpetajad jagatakse kahte gruppi (Thematic Overview. Germany):

- Klassiõpetajad kutsekoolis (kooliõpetajad): õpetajad, kes õpetavad õpilastele kutsevaldkonna vajalikke spetsiifilisi erialaseid ja erialaga seostatuid üldhariduslikke õppeaineid (õpetavad eriala ja üldhariduslikke õppeaineid).

- Praktikaõppe õpetajad (praktiliste oskustega õpetajad kooli töökodades, praktikaklassides, köökides, laboratooriumites jne): nende õpetajate ülesandeks on praktiliste oskuste õpetamine.

Õpetajakoolitusega tegelevad Saksamaal ülikoolid, tehnikakõrgkoolid, tehnikaülikoolid, hariduskolledžid ning kunsti ja muusika kolledžid (The Educational System in Germany).

Kutseõpetajate koolitus toimub järgmistel põhimõtetel (The Educational System ...):

- koolitus sisaldab ainet/ ainevaldkonda ja kombineeritud õpinguid vastavalt karjäärivaliku suundadele;
- õpingute maht ja sisu individuaalses ainevaldkonnas sisaldab ainete seostamist kasvatusteaduste ja ainedidaktikaga;
- kutseõpetajaks soovijatel on võimalik valida selliste ainevaldkondade vahel nagu äri- ja haldus, metallitehnoloogia, elektrotehnika, ehitustehnika, puidutehnoloogia, tekstiilitehnoloogia, keemia-füüsika-bioloogia, trükitehnoloogia, värvitehnoloogia ja sisekujundus, disain, hügieen, tervis, kodumajandus, põllumajandus, noorsootöö ja ühiskondlik töö ning õendus.

Esmakutseõppe esmane kutseõpetaja koolitus koosneb kahest etapist: (Thematic Overview. Germany):

- **esimene etapp:** erialased õpingud kõrgkoolis (või kõrgkooliga samaväärses õppeasutuses), kuhu võetakse vastu rakenduskõrgkooli diplomiga pärast abituriumi eksami (*Abiturprüfung*) läbimist või vajaliku erialase kvalifikatsiooniga või 3 kuni 12 kuuse töökogemusega. Esimene tase lõpeb lõpueksamiga (*Staatsprüfung*) ja lõpetajad võivad asuda tööle kutsekoolidesse. Esimese taseme õpingud kestavad tavaliselt kaheksa kuni kümme semestrit (4 kuni 5 aastat) ja õpingud koosnevad järgmistest osadest:
  - akadeemiline osa, mis hõlmab endas peamisi kutsealaseid õppeaineid (näiteks: ökonoomika ja administratsioon, elektri insener, rõiva- ja tekstiiliinsener, ruumikujundus, kodumajandus jne) ja üldhariduslikke õppeaineid (näiteks: saksa keel, matemaatika, füüsika, sport jne);
  - vajalikud õpetamise meetodid;
  - kasvatusteaduste osa, mis hõlmab endas kohustuslikke õpinguid pedagoogikas ja psühholoogias;
  - toetav õpetajapraktika periood.

- **teine etapp:** teist etappi nimetatakse õpetaja koolituse etapiks, mis kestab kuni kaks aastat ja lõpeb teise astme eksamiga. Teine etapp sisaldab kogenud kutseõpetajate tundide vaatlust, õpetajapraktikat spetsiaalsetes nn. treeningkoolides (*Training Schools*), pedagoogilisi ja kasvatusteaduslike õpingute praktilisi seminare, kus arutatakse, analüüsitakse ja hinnatakse praktika käigus saadud kogemusi. Teise etapi kaheaastane õppekava sisaldab endas järgmisi teemasid: erialane teadus ja õpetaja õppeainete didaktika; pedagoogika, pedagoogiline psühholoogia, kooli seadused, kooli üldteadus, hariduspoliitika.
- peale teist etappi järgneb kolmas etapp, mida nimetatakse elukestvaks õppeks tööl, kuna õpetaja peab ennast nii erialaselt kui ka õpetajana arendama ja omandama juurde uusi teadmisi ja oskusi.

Tehnilisi oskusi õpetavad kutsekoolides enamjaolt oma erialal kogenud töötajad, kes peavad olema täidetud järgmised nõuded (Córdova, Gérard, Melis, Nixon, Rumpker 1995):

- oskustöölise kõrgema taseme sertifikaat;
- litsents erialal praktiseerimiseks (eriti meditsiini ja õigusvaldkonnas).

Saksamaal eristatakse kutsepedagoogika aladistsipliinidena majandus-, ettevõtte-, töö-, ja täiskasvanupedagoogikat, kuid Eestis käsitletakse eraldiseisvate distsipliinidena ainult kutsepedagoogikat ja täiskasvanupedagoogikat. Ettevõtte- ja tööpedagoogika kuuluvad Eestis kutsepedagoogika alla, seega kutsepedagoogikal on laiem tähendus. Majanduspedagoogika, kui valdkond, Eestis kutsepedagoogika alla ei kuulu. (Paju 2007:12 in Arnold, Krämer-Strüzl 1996: 21)

Saksamaal on võimalik erinevates ülikoolides õppida majanduspedagoogikat, tööpedagoogikat, tehniliste alade kutseõpetajaks (tehnikaulikoolides), ettevõttepedagoogikat (Paju 2007:32 in Arnold, Gonon 2006: 250-256).

Kutsekoolitajate ülesandeks on vastutada kutsealase koolituse eest ettevõtetes või ettevõtetevahelistes koolituskeskustes. Koolitajad võivad jaguneda oma tööülesannete täitmiselt järgmiselt (Córdova, Gérard, Melis, Nixon, Rumpker 1995):

- poolekohaga koolitaja, kellel on kolm praktikanti ning lisaks koolitamisele täidab tööalaseid ülesandeid;
- täiskohaga koolitaja, kellel tööülesandeks on ainult koolitamine ja ühes grupis on kuni 16 praktikanti.

Esmakutseõppe koolitajale on kehtestatud erialased ja pedagoogilised nõuded (Thematic Analysis. Germany):

- Esmakutseõppe koolitaja peab olema vähemalt 24 aastane ja läbinud kutsekoolituse oma erialal või omama 2 kuni 3 aastast töökogemust ja ülikooli, inseneri kolledži või kõrgema ärikolledži kvalifikatsiooni.
- Koolitaja peab olema sooritanud koolitaja eksami või omama kraadi hariduses, omama kraadi õpetamises, olema kvalifitseeritud õpetaja, personali juht või omama magistrikraadi õpetatava eriala valdkonnas.

Ettevõtete koolitajate koolituse maht on 120 tundi ja õppekava raamistik on järgmine (Thematic Analysis. Germany):

- Üldalused (duaalse koolitamise roll, seaduslikud aspektid);
- Koolituse planeerimine (eriala koolitamine, koolitamise ülesehitus, koolitamise planeerimine ettevõttes);
- Osalemine praktikantide töölevõtmisel (töölevõtmise protsess, väljaõppe kontaktid);
- Koolitamine töökohal (koolitamise meetodid, õppimine töökohal, hindamine);
- Õppimise toetamine (töötamise ja õppimise tehnikad, motivatsioon);
- Koolitamine grupis (meeskonna loomine, grupile suunatud koolitamise meetodid);
- Koolituse lõpetamine (eksamite ettevalmistus, registreerumine eksamile, tõendite väljaandmine).

Saksamaal on koolitajatel kohustus vastutada ettevõtte, karjäärinõustamiskeskuse, kutsekoolide, koolituskeskuste, kutsehariduse koolitust toetavate organisatsioonide ja praktikandi vanemate vaheliste kontaktide eest. (Córdova, Gérard, Melis, Nixon, Rumpker 1995)

Kutseõpetajatele ja koolitajatele on organiseeritud erinevaid täiendkoolitusvõimalusi. Täiendkoolitused toimuvad Saksamaal tavaliselt seminarivormis, aga ka õppegruppides, konverentsidena, õppereisidena ja kollokviumidena. Tavaliselt toimuvad täiendkoolitused õhtuti ja hommikuti. Täiendkoolitusest erineb kutseõpetaja jätkuõpe, mille läbimine võimaldab õpetajal teist ainet või mingit muud valdkonda õpetada. Jätkuõppe kursused lõpevad täiendava eksamineerimisega. On ka sellised jätkuõppe kursused, mille läbimine lubab õpetajal õpetada teises koolitüübis (nt ettevõtte koolitaja võib õpetada kutsekoolis). Paljud jätkuõppekursused valmistavad õpetajaid ette spetsiifiliseks valdkonnaks, nt töötamine nõustajana jne. Paljud ülikoolid pakuvad jätkuõppe kursusi kutseõpetajatele ja koolitajatele. Üldiselt on programmid suunatud täiskasvanu koolitamisele. Näiteks Chemnitzi Tehnikaülikool pakub jätkuõppe

kursuseid täiskasvanuhariduses ja ettevõttele baseerivas jätkuõppes; Magdeburgi Ülikool pakub jätkuõppe programmi ettevõttele baseerunud kutsehariduse koolitamises ja koolituse juhtimises elektriinseneri ja metalli tehnoloogia erialal; Katolik Ülikool pakub õppeprogrammi ärielu hariduses. (Thematic Overview. Germany)

Jätakuõppes (CVET) töötavate kutseõpetajate ja koolitajate kvalifikatsioonid, nõuded ja koolitamine ei ole reguleeritud. Jätakuõppe õpetajate ja koolitajate koolitamiseks ei ole loodud küll spetsiifilisi programme, kuid neile suunatud programmid on näiteks täiskasvanute õpetamine (andragoogika), hariduse või kvaliteedi juhtimine. Neid koolitusi pakuvad mitmed ülikoolid erinevates õppevormides. Kui jätkuõpet pakuvad kutsekoolid, siis koolitajatele ja kutseõpetajatele kehtivad samad nõuded, mis esmaõppe kutseõpetajate ja koolitajatele. (Thematic Overview. Germany)

Saksamaal *Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd* ülikoolis toimub insenerpedagoogide koolitamine bakalaureuse ja magistriõppe tasemel järgmiselt (*Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd*):

Tabel 11. *Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd* ülikoolis insenerpedagoogide koolitamine bakalaureuse ja magistriõppe tasemel

Erialaline ettevalmistus	Bakalaureuseõpe	Magistriõpe	Kokku
Erialaõpingud	51 AP	14 AP	187 AP
Kõrvalaine	37 AP	14 AP	
Üldõpingud	25AP		
Kohustuslik valikmoodul	16 AP		
Kutsepraktika	30 AP		
Ainedidaktika	7 AP	12 AP	19 AP
Pedagoogika	20 AP	19 AP	39 AP
Õpetajapraktika	10 AP	6 AP	16 AP
Lõputöö	14 AP	25 AP	39 AP
Kokku	210 AP	90 AP	300 AP

Allikas: *Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd*

Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd ülikooli insenerpedagoogide bakalaureuse taseme õppekava sisaldab järgmisi mooduleid (*Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd*):

Tabel 12. *Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd* ülikooli insenerpedagoogi bakalaureuse õppekava

Õppekava osade ja moodulite nimetused	Ainepunktid
Üldõpingud	25 AP
Moodul: Matemaatika (aluspõhimõtted ja süvakäsitlus)	6 AP+8 AP
Moodul: Füüsika (aluspõhimõtted)	5 AP
Moodul: IKT	6 AP
Kõrvalaine	37 AP

Moodul: Elektrotehnika aluspõhimõtted	6 AP
Moodul: Elektroonika aluspõhimõtted	5 AP
Moodul: Automatiseerimise aluspõhimõtted	9 AP
Moodul: Automatiseerimise süvakäsitlus	5 AP
Moodul: Üldine Informaatika (aluspõhimõtted ja süvakäsitlus)	7 AP + 5 AP
Erialaõpingud	51 AP
Moodul: Konstrueerimine	6 AP
Moodul: Tehnika	3 AP
Moodul: Metoodika-1	6 AP
Moodul: Mõõtmistehnika	8 AP
Moodul: Mehhaanika (aluspõhimõtted ja süvakäsitlus)	9 AP + 7AP
Moodul: Konstrueerimise aluspõhimõtted, 2D-CAD	5 AP
Moodul: Konstrueerimise süvakäsitlus, 3D-CAD	7 AP
Kutsepraktika	30 AP
Pedagoogika	37 AP
Moodul: Didaktika-1 (üld- ja tehnikadidaktika)	4 AP
Moodul: Didaktika-2 (ainedidaktika)	7 AP
Moodul: Kutsepedagoogika-1 (aluspõhimõtted)	4 AP
Moodul: Kutsepedagoogika (õppimine, kasvatus, sotsialiseerumine)	6 AP
Moodul: Kutsepedagoogiline praktika – 1 (koolipraktika, professionaalse tegevuse refleksioon)	12 AP
Moodul: Hindamine	4 AP
Kohustuslik erialaline valikmoodul	16 AP
Lõputöö	14 AP

Allikas: Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd

Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd ülikooli insenerpedagoogide magistriõppe õppekava sisaldab järgmisi mooduleid (Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd):

Tabel 13. Insenerpedagoogide õppekava magistritasemel (informaatika erialal)

Õppekava osade ja moodulite nimetused	Ainepunktid
Pedagoogilised õpingud	37 AP
Moodul: Didaktika - 3	5 AP
Kooperatiivse õppeprotsessi kujundus	3 AP
Iseseisva õppeprotsessi kujundus	2 AP
Moodul: Didaktika - 4	12 AP
Ainedidaktika projekt I	6 AP
Ainedidaktika projekt II	6 AP
Moodul: Hindamine 2	6 AP
Kvaliteedi juhtimine ja organisatsiooni arendamine kutsehariduses	3 AP
Diagnostika ja hindamine	3 AP
Moodul: Kutsepedagoogika - 3	6 AP
Tehnika ja haridus	3 AP
Kutsepedagoogika uurimistöõ meetodid	3 AP
Moodul: Kutsepedagoogiline praktika -2	8 AP
Koolipraktika	6 AP
Õpetaja professionaalsus	2 AP

Aineõpingud	14 AP
Moodul: Eriala metoodika-3	5 AP
Prototüüpide programmeerimise arendamine (labor)	3 AP
Prototüüpide programmeerimise arendamine	2 AP
Moodul: Eriala metoodika-4	9 AP
Moderne lõikustehnoloogia	5 AP
Seadmed ja töövahendid	4 AP
Kõrvalaine - Informaatika	14 AP
Süsteemidünaamika alused	8 AP
Süsteemidünaamika süvakäsitlus	6 AP
Magistritöö	25 AP
KOKKU	90 AP

Allikas: *Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd*

Saksamaal *Berliini Humboldti Ülikoolis (Humboldt-Universität zu Berlin)* toimub majanduspedagoogika õpingud bakalaureuse- ja magistriõppe tasemel. Majanduspedagoogika bakalaureusetaseme õpingute põhiaineks on majandusteadus ja kõrvalaineks ettevõtte raamatupidamine. Lisaks erialastele õpingutele on võimalik juurde õppida õpetajakutse. (Humboldt-Universität zu Berlin (a))

Bakalaureuse õpingute eesmärgiks on lisaks erialateaduslike pädevuste omandamisele majandusteadustes ja valitud kõrvalaines arendada ka pädevusi õpetamis-, õppimis- ja arengukeskkondade organiseerimiseks ja juhtimiseks (kutsekoolides, ettevõttesiseses täiendõppes, haridusasutustes). (Humboldt-Universität zu Berlin (a)) Õpingud kestavad kuus semestrit, st 3 aastat ja koosnevad järgmistest moodulitest (Humboldt-Universität zu Berlin (b)):

- Põhiaine „Majandusteadus” koos bakalaureusetööga – 90 AP
- Kõrvalaine „Ettevõtte raamatupidamine” – 60 AP
- Kutseteadus (kasvatusteaduslikud osad majanduspedagoogikas) koosneb ainedidaktikatest põhi- ja kõrvalaines – 30 AP

Moodulid koosnevad omakorda väiksematest moodulitest, mis on esitatud tabelis 14.

Tabel 14. Berliini Humboldti Ülikooli majanduspedagoogika bakalaureusetaseme õppekava

Mooduli nimetus	Ainepunktid
Põhiaine „Majandusteadus”	90 AP
Põhiaine kohustuslikud moodulid	66 AP
Ettevõtetmajandusteadus 1: Raamatupidamine	9 AP
Ettevõtetmajandusteadus 2: Tootmis- ja turustamisteooria	6 AP
Ettevõtetmajandusteadus 3: Organisatsiooni- ja otsustamisteooria, rahastamine ja investeerimine	6 AP
Rahvamajandusteadus 1: Sissejuhatus rahvamajandusteadusesse/ majandusajalukku	6 AP

Rahvamajandusteadus 2: Mikroökonomika 1	6 AP
Rahvamajandusteadus 3: Makroökonomika 1	6 AP
Õigus 1: Era- ja majandusõigus	6 AP
Matemaatika majandusteadlastele I	6 AP
Matemaatika majandusteadlastele II	6 AP
Statistika 1 + Statistika 2	9 AP
Põhiaine valik-kohustuslikud moodulid	12 AP
Rakenduslik makroökonomika	6 AP
Rakenduslik mikroökonomika	6 AP
Ettevõtetmajanduslik maksuõpetus	9 AP/ 12 AP
Ettevõtlus	9 AP
Väline raamatupidamine/ auditeerimine	9 AP
Finantsmajandus	12 AP
Pangandus ja börsindus	12 AP
Rahvusvaheline juhtimine	12 AP
Siseraamatupidamine/ kontroll	9 AP
Turundus	9 AP
Makroökonomika 3: Makroökonomika edasijõudnutele	6 AP
Mikroökonomika 3: Mikroökonomika edasijõudnutele	6 AP
Avalik rahandus demokraatias I, (Rahandusteadused I)	6 AP
Operatsioonianalüüs	9 AP
Organisatsioon	6 AP + 6 AP
Turu ebaõnnestumise teooria	6 AP
Kindlustus- ja riskihaldus	9 AP/ 12 AP
Majandusinformaatika	9 AP
Konkurentsistrateegia	9 AP
Bakalaureusetöö	12 AP
Kõrvalaine „Ettevõtte raamatupidamine”	60 AP
Kõrvalaine kohustuslikud moodulid	42 AP
Rahvamajandusteadus 4: Mikroökonomika 2	6 AP
Rahvamajandusteadus 5: Makroökonomika 2	6 AP
Avalik õigus ja tööõigus	6 AP
Majandusinformaatika	6 AP
Siseraamatupidamine: Kulude arvestamise/ kulude haldamise/ kontrolli arengutendentsid (süvenemisvaldkond)	9 AP
Auditeerimine: Finantsraamatupidamine (süvenemisvaldkond)	9 AP
Kõrvalaine valikmoodulid	12 AP
<i>Erialadidaktika ettevõtte raamatupidamises - - Majanduspedagoogika-B 5: Tulemuste mõõtmine ja hindamine</i>	7 AP
Kutseteadused (kutsepedagoogilised õpingud)	30 AP
<i>Erialadidaktika majandusteadustes- Majanduspedagoogika-B 4: Õpetamise, õppimise ja juhendamise konstruktsioonide alused</i>	7 AP
Majanduspedagoogika-B 6: Täiskasvanupedagoogika: Elukestev õpe ja elu saatev haridus	9 AP
Majanduspedagoogika-B 7: Kasvatuse, kutsehariduse ja kooli põhiküsimused	4 AP
Õppimine ja töötamine kutseharidussüsteemis/ praktika mõnes kutsehariduse õppekohas	9 AP
Majanduspedagoogika-B 8: Tulemuste mõõtmine ja hindamine	7 AP

Allikas: Humboldt-Universität zu Berlin (b)

Peale bakalaureuseõpingute lõpetamist on võimalik jätkata *Berliini Humboldti Ülikoolis* majanduspedagoogika õpinguid magistriõppe tasemel. Magistriõppe õpingute kestus on neli semestrit, st kaks aastat. Õpingud koosnevad järgmistest moodulitest:

- Kutseteadus 35 AP
- Kutsedidaktika 46 AP
- Kasvatusteadused/ saksa keel teise keelena 24 AP
- Magistritöö 15 AP

Moodulid koosnevad omakorda väiksematest moodulitest, mis on esitatud tabelis 15.

Tabel 15. Berliini Humboldti Ülikooli majanduspedagoogika magistriõppe õppekava

Mooduli ja õppeainete nimetused	Ainepunktid
Moodul: Kutseteadused	35 AP
Majandusteadused	15 AP
Ettevõtte raamatupidamine	20 AP
Moodul: Kutsedidaktika	46 AP
Majandusteadused	23 AP
I: Majandus ja vastutus	6 AP
II: Arenguprotsesside suunamine	6 AP
II: Koolipraktilised uuringud	11 AP
Ettevõtte raamatupidamine	23 AP
I: Organisatsioon ja kvaliteedi arendamine	7 AP
II: Koolitusstandardid ja pädevuste omandamine	5 AP
III: Koolipraktilised uuringud	11 AP
Moodul: Kasvatusteadused	24 AP
Õppimise motivatsioon ja nõustamine	5 AP
Õppetöö kujundamine	5 AP
Hindamine	5 AP
Haridus- ja kasvatusprotsesside analüüsimine	6 AP
Saksakeel teise keelena	4 AP
Magistritöö	15 AP

Allikas: *Humboldt-Universität zu Berlin (c)*

Berliini Humboldti Ülikooli (Humboldt-Universität zu Berlin) majanduspedagoogika bakalaureuse ja magistriõppe õppekavast on näha, et põhjalikum pedagoogiline ettevalmistus toimub magistriõppes.

2.4. Kutseõpetajate koolitamine Leedus

Leedus tehakse vahet esmakutseõppe (*Initial Vocational Education and Training – IVET*) ning jätkukutseõppe (*Continuing Vocational Education and Training – CVET*) kutseõpetajate ja -koolitajate koolitamisel, kuid siiski kehtivad neile ühesugused nõuded.

Leedus on kolme tüüpi kutseõppeasutuste õpetajaid (Thematic Overview. Lithuania 2006:37):

1. Kutseõpetajad, kes õpetavad erialaseid teadmisi, konkreetse eriala tarbeks praktilisi oskusi ja sotsiaalseid oskusi;
2. Kutsekoolitajad, kes töötavad kutsekoolide juures (kutsekoolides ja tööturuameti koolituskeskuse juures) nii esma- kui jätkukutseõppe süsteemis. Koolitajate tööülesanded on praktiliste oskuste õpetamine, praktilise õppe organiseerimine ja planeerimine, õppurite aitamine teooria ja praktika seostamisel, õppuritele praktiliste tegevuste demonstreerimine, kutseõpetajatega koostöö tegemine, õpilastele tööohutuseeskirjade tutvustamise ja õpetamise garanteerimine. Koolitajatele ei ole Leedus formaalseid kehtivaid kvalifikatsiooninõudeid.
3. Üldainete õpetajad, kes töötavad kutsekoolides.

Leedu kutsehariduse reformi järgselt muudeti kutseõpetajate koolitamissüsteem paralleelsest mudelist (pedagoogiline ja erialane koolitus toimub samaaegselt) järgneva mudeli vastu, kus kutsekvalifikatsioon omandatakse varem spetsialiseerunud ülikooli või kolledži juures ja pedagoogiline kvalifikatsioon hiljem. (Thematic Overview. Lithuania 2006:37)

Leedu kutseõpetajatele kehtestatud kvalifikatsiooninõuded on määratud Teadus- ja Haridusministeeriumi poolt, mille kohaselt kutseõpetaja peab omama (Thematic Overview. Lithuania 2006:39):

- kõrgharidust ja pedagoogilist kvalifikatsiooni või;
- kõrgharidust (mõeldud eriala) ja olema läbinud pedagoogiliste õpingute miinimum programmi Õpetajate Professionaalsuse Arendamise Keskuses või;
- kutseharidust, kolmeaastast töökogemust oma erialal ja olema läbinud pedagoogiliste õpingute miinimum programmi Õpetajate Professionaalsuse Arendamise Keskuses.

Kutseõpetaja koolitamine Leedus toimub järgmiste etappidena (Kestutis, Lauražaks 2004: 67):

1. etapp: kutsekool kutsealase kvalifikatsiooni omandamiseks (2-3 aastat);

2. etapp: kõrgem kutsekool või rakenduskõrgkool erialase kvalifikatsiooni omandamiseks (3-6 aastat);
3. etapp: praktiline tegevus kutsealal praktilise kvalifikatsiooni omandamiseks (vähemalt 3 aastat);
4. etapp: kutseõpetaja pedagoogiline esmakoolitus pedagoogilise kvalifikatsiooni saavutamiseks (1 aasta);
5. etapp: jätkuv erialane enesetäiendamine nii erialaste kui ka didaktiliste oskuste uuendamiseks;
6. etapp: magistriõpingud (2 aastat) ja doktoriõpingud (4 aastat) erialase või teadlase kvalifikatsiooni saamiseks.

Ametjärkude järgi jagunevad kutseõpetajad Leedus 5 kategooriasse (Thematic Overview. Lithuania 2006:40-41):

1. *noorem-kutseõpetaja* – aitab kutseõpetajal tundide läbiviimise juures, kõrgema erihariduse (ISCED 5) või lõpetatud keskeriharidusega (ISCED 3-4). Noorem-kutseõpetajal peab olema vähemalt 3 aastat praktilist töökogemust õppekava valdkonnas ning saavutatud pedagoogiline kompetentsus, mis on defineeritud 2001 kutseõpetaja kutsestandardis. Noorem-kutseõpetajad on need, kes ei ole veel saavutanud pedagoogilist kvalifikatsiooni;
2. *kutseõpetaja*, kes organiseerib ja viib iseseisvalt läbi teooriatunde ja praktikaõppuseid, koostab õppeainete sisu ning osaleb hariduspoliitika kujundamisel kooli ja rahvuslikul tasemel;
3. *vanem-kutseõpetajal* on samad rollid, mis kutseõpetajal, lisaks sellele peab ta osalema hariduspoliitika rakendamisel regionaalsel tasandil. Vanem-kutseõpetajale on esitatud samad kvalifikatsiooninõuded, mis kutseõpetajale, kuid lisaks sellele peab neil olema 3 aastat pedagoogilist staaži;
4. *kutseõpetaja-metoodikul* on samad rollid, mis kutseõpetajal, lisaks sellele peab ta tegelema õppekavaarendusega, valmistama metoodilisi õppematerjale, koostama kutsekoolide õppekavasid, osalema regionaalsel tööturu-uuringute läbiviimisel ning koolitusvajaduse uuringu läbiviimisel ja rakendamisel ning hariduspoliitika rakendamisel regionaalsel ja riiklikul tasandil;
5. *kutseõpetaja-eksperdil* on samad rollid, mis kutseõpetaja-metoodikul, kuid lisaks sellele peab ta hindama metoodilisi õppematerjale ning kutsekoolide õppekavasid. Nad viivad läbi sektoraalseid, aga ka regionaalseid ja riiklike tööturu-uuringuid ning osalevad

hariduspoliitika rakendamisel kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil. Neil peab olema kõrgem haridus õpetatavas õppekava valdkonnas ning 10 aastat pedagoogilist tööstaaži.

Leedus on võimalik kutseõpetajaks õppida 6 ülikooli juures. Koostatud on kuus õppekava spetsiaalseteks professionaalseteks õpinguteks (osalejad saavad õpetajakvalifikatsiooni) bakalaureusetasemel ja 3 õppekava hariduse magistritasemel (lõpetajad saavad magistrikraadi) (vt tabel 16). Õppekavade koostamisel on tuginetud kutseõpetaja kutsestandardile. Õppekavad sisaldavad endas nii teoreetilisi kui ka praktilisi õpinguid. Lisaks sellele pakub Õpetajate Arengukeskus pedagoogilisi täiendkoolituskursuseid, mis tuleb läbida neil õpetajatel, kel ei ole läbitud õpetajakoolitust. Pärast koolituste läbimist saavad kutsekoolide õpetajad 5 aasta möödudes siirduda kõrgema kvalifikatsioonitasemele. (Thematic Analyses. Lithuania 2007)

Tabel 16. Kutseõpetajate koolitusvõimalused Leedus

Õppekava ja seda kureeriv ülikool	Kvalifikatsioon või kraad	Koolituse kestus ja maht	Vastuvõtutingimused
Pedagoogiline miinimum, <i>Õpetajate Professionaalse Arengu Keskus</i>	Täiendkoolituse tunnistus	4,5 ECTS (3 AP) 120 tundi	Bakalaureusekraad või sellega võrdsustatud haridus
Kutsepedagoogika, <i>Vytautas Magnuse Ülikool</i>	Kutseõpetaja	90 ECTS(60 AP) 1 a. täiskoormuseõpe või 1,5 a. osakoormuseõpe	Õpetatava eriala valdkonnad bakalaureusekraad
Pedagoogika, <i>Vytautas Magnuse Ülikool</i>	Kutseõpetaja	87 ECTS (58 AP) 1,5 aasta osa- või täiskoormuseõpe	Bakalaureus haridusteadustes (selle puudumisel peab sisseastuja läbima tasandusained kasvatusteaduste valdkonnas
Pedagoogika, <i>Kaunase Tehnoloogiaülikool</i>	Kutseõpetaja	72 ECTS (48 AP), 1 a. osa- või täiskoormuseõpe	Kõrgharidus
Aine õpetamine, <i>Klaipeda Ülikool ja Siauliai Ülikool</i>	Kutseõpetaja	60 ECTS (40 AP), 1 a. täiskoormuseõpe või osakoormuseõpe	Kõrgharidus
Kutseharidus ja koolitamine <i>Leedu Põllumajandus-ülikool</i>	Kutseõpetaja	60 ECTS (40 AP) 1 a. täiskoormuseõpe	Kõrgharidus
Kutseharidus, <i>Vilniuse Gediminase</i>	Haridusmagister	120 ECTS (80 AP), 2 a. osakoormuseõpe	Bakalaureusekraad ja pedagoogilise töö

<i>Tehnikaülikool</i>			kogemus
Kutseharidus, <i>Leedu Põllumajandus- ülikool</i>	Haridusmagister	120 ECTS (80 AP), 2 a. osakoormusõpe	Bakalaureusekraad ja pedagoogilise töö kogemus
Kutsehariduse juhtimine, <i>Vytautas Magnuse Ülikool</i>	Haridusmagister	120 ECTS (80 AP), 2 a. täiskoormusõpe	Bakalaureusekraad

Allikas: Thematic Analyses. Lithuania 2007

Lisaks eelpool tabelis nimetatud koolidele pakub alates 2006 aasta sügisest spetsiaalseid kursuseid kutseõpetajatele ka Vilniuse Pedagoogikaülikool. (Thematic Analyses. Lithuania 2007)

Nii esma- kui jätkukutseõppes kutseõpetajatel on kohustuslik läbida täiendkoolitus iga kahe aasta jooksul vähemalt 5 päeva mahus. Leedus pakutakse kahte tüüpi kutseõpetajate täiendkoolituskursuseid. Õpetajate Arengukeskus pakub lühiajalisi koolituskursuseid järgmistel teemadel: projektijuhtimine, õpikeskkonna arendamine, hindamissüsteemi koostamine jne. Vytautas Magnuse Ülikooli Kutsehariduse Uurimise Keskus organiseerib jätkuvaid täiendkoolitusi kutseõpetajatele ja koolijuhtidele. Kursuseid saab läbida moodulite kaupa (iga moodul on 2 AP ehk 3 ECTS-i). Koolitusmoodulite sisu on järgmine: kvalifikatsiooni-uuringud, õppekava ja uurimistöö koostamine, muudatuste juhtimine, õpetamise ja õppimise efektiivsus, organisatsiooni suhtlemise ja koostöö-psühholoogia. Kutsekoolitajate täiendkoolitusele formaalseid nõudeid ei ole. (Thematic Analyses. Lithuania 2007)

Leedus ei ole kehtestatud kvalifikatsiooninõudeid töökohal koolitajatele, kuid siiski on neil soovituslik läbida pedagoogiliste õpingute miinimum programm (120 tundi), mis hõlmab endas pedagoogilisi, psühholoogilisi ja didaktilisi õpinguid. (Thematic Analyses. Lithuania 2007)

Lähemalt on vaatluse alla võetud Leedu Vytauto Magnuse ülikooli (Universitetas Vytauti Magni) kutsepedagoogika õppeprogramm (*Profesine pedagogika*) (tabel 17) ja kutsehariduse juhtimise õppekava magistritasemel (*Master of Management of Vocational Training*) (tabel 18).

Kutsepedagoogika programm koosneb teoreetilistest ja praktilistest õpingutest. Kogu kursuse maht on 60 ECTS ja õppeaeg 1,5 aastat. Õppeaeg on jagunenud kolmeks semestriks ja igal semestril toimuvad teoreetilised õpingud, praktika ja kokkuvõtlik lõputöö. Esimesel semestril õpitakse teoreetiliste õpingute mooduli alt esimesed neli õppeainet, toimub esimene pedagoogiline praktika ja tehakse algust lõputööga (tabel 17). Teisel semestril õpitakse järgmised neli teoreetilist õppeainet, toimub teine pedagoogiline praktika ja jätkatakse lõputööd

(tabel 17). Kolmandal semestril toimub teoreetiliste õpingute mooduli viimane kursus, kolmas pedagoogiline praktika ja lõputöö kirjutamine. (Vytautas Magnus University 2006)

Tabel 17. Kutsepedagoogika õppeprogramm Leedu Vytauto Magnuse ülikoolis

Õppeaine nimetus	ECTS
Moodul 1: Teoreetilised õpingud	38
1. Sissejuhatus õpetaja elukutsesse	4
2. Õppimise/õpetamise organiseerimine	4
3. Õppimise/õpetamise meetodid	4
4. Kool kui organisatsioon	4
5. Töömaailm ja kutseõpe	4
6. Õppesisu kavandamine	4
7. Õpitulemuste hindamine	4
8. Õppeaine metoodiline kavandamine	6
9. Õpetamise kvaliteedi hindamine	4
Moodul 2: Pedagoogiline praktika	4
Pedagoogiline praktika I	1,5
Pedagoogiline praktika II	1,5
Pedagoogiline praktika III	1
Moodul 3: Lõputöö	18
Lõputöö I	1
Lõputöö II	1
Lõputöö	16
Kokku	60 ECTS

Allikas: Vytautas Magnus University 2006

Kutsehariduse juhtimise õpingute kestus on kaks aastat, mis koosneb neljast semestrist. Kolmel esimesel semestril toimuvad teoreetilised õpingud ja neljandal semestril tehakse magistritööd. Programm koosneb kohustuslikest ja valikainetest (tabel 18) (Vytautas Magnus University).

Tabel 18. Vytauto Magnuse ülikooli magistriõppe „Kutsehariduse juhtimine” õppekava

	Õppeaine nimetus	Ainepunktid
	1.-3. semester	
	Kohustuslikud õppeained	24
1	Kutsehariduse kärjääri teooria ja metoodika	4
2	Kvaliteedi juhtimine koolis	4
3	Tööturu juhtimine ja uurimine	4
4	Kutsehariduse õpetamise ja koolitamise metoodika	4
5	Õppekava koostamise teooriad ja meetodid	4
6	Personali areng organisatsioonis	4
	Valikained (valida 5 õppeainet)	20
7	Hariduse sotsioloogia	4
8	Hariduse filosoofia	4
9	Õppekava teooriad	4
10	Organisatsiooni käitumine	4

11	Infotehnoloogia hariduses	4
12	Hariduse juhtimine	4
13	Psühholoogilised muutused	4
14	Erikursus	4
15	Kultuurilised ja hariduslikud muutused	4
16	Elukestva õppimise kvaliteedi hindamine	4
17	Hariduspoliitika	4
18	Hariduse uurimise metodoodika ja meetodid	4
19	Tegevuse (aktiivsus) didaktikad	4
20	Erikursus	4
	Valikained (valida üks kursus)	4
21	Erikursus	4
22	Kaasaegsete sotsioloogiliste teooriate trendid	4
23	Tööstusjärgse ja infoühiskonna sotsioloogia	4
24	Massi meedia sotsioloogia	4
25	Sotsiaalse tööühiskonna juhtimine	4
	Uurimisprojektid (kohustuslikud)	12
26	Uurimisprojekt nr 1	6
27	Uurimisprojekt nr 2	6
	4. semester	
28	Magistritöö	20
	Kokku	80

Allikas: Vytautas Magnus University

2.5. Kutseõpetajate koolitamine Lätis

Lätis tehakse vahet esmakutseõppel (*Initial Vocational Education and Training - IVET*) ja jätkukutseõppel (*Continuing Vocational Education and Training – CVET*). (Thematic Analysis. Latvia)

Lätis ei teha vahet kutseõpetajal ja koolitajal vaid neid nimetatakse ühise nimega – kutseõpetaja ja nad töötavad erinevate haridustasemetega õppeasutustes. Lisaks kehtivad kutseõpetajatele esma- ja jätkuõppes ühesugused nõuded. Tavaliselt kutseõpetaja kutseõppeasutuses viib läbi nii esmakutseõpet kui ka jätkukutseõpet. (Thematic Overviews. Latvia 2006:34-36)

Lätis õpetavad kutseõppeasutustes erialaaineid kutseõpetajad ja üldained üldainete õpetajad. Kutseõpetajad õpetavad erialaseid teooriaõppeaineid ja viivad läbi erialast praktikaõpet. Tavaliselt on kutsekoolide õpetajad saanud hariduse järgmise skeemi järgi (Neudorf, Krustas, Dienys 2000: 31):

- kutseharidus keskhariduse baasil (KKKB) või kutsekõrgharidus
- pedagoogika (kõrghariduse tasemel)

Alates 2004 aastast peavad Läti kutseõpetajad omama pedagoogilist kvalifikatsiooni, mis peab olema üks järgmistest (Thematic Overviews. Latvia 2006:34):

- erialane kvalifikatsioon ja pedagoogiline koolitus;
- erialane kvalifikatsioon ning osalemine pedagoogilisel koolitusel;
- kõrgem pedagoogiline kvalifikatsioon või kõrgharidus ja pedagoogiline kvalifikatsioon.

Kutseõpetajatele kehtivad nõuded sõltuvad kooli haridustasemest, kus nad töötavad (Thematic Analysis. Latvia):

- põhiharidustasemega koolis peab kutseõpetajal olema kutsekeskharidus või erialast kvalifikatsiooni kinnitav tõend ja pedagoogiline kvalifikatsioon;
- keskharidustasemega koolis peab kutseõpetajal olema erialaline kõrgharidus ja pedagoogiline kvalifikatsioon. Erialade puhul, kus pole võimalik omandada kõrgharidust, peab õpetajal olema kõrgeimat kvalifikatsiooni kinnitav tõend.

Ettevõtetes töötavatele õpetajatele ei ole kehtestatud hariduslikke kvalifikatsiooni nõudeid. (Thematic Overviews. Latvia 2006:36)

Kutseõpetajate esmakoolitust täiskoormusel pakuvad kõrgkoolid, kus on kahte tüüpi õppekavasid. Ühed õppekavad on suunatud kutsekooli üldainete õpetajatele, mis ei erine

üldhariduskoolide õpetajate õppekavadest ja teised õppekavad on suunatud kutseõpetajatele. (Thematic Overviews. Latvia 2006:35)

Kutseõpetajaks pürgijatele on loodud erialased koolitusprogrammid erialasektorite kaupa. Lõpetanud saavad erialase kvalifikatsiooni või erialase kraadi. Kui lõpetajad tahavad töötada kutseõpetajana, peavad nad jätkama oma õpinguid pedagoogilises programmis (mitte vähem kui 320 tundi, so 8 AP, so 12 ECTS-i) kõrgkooli juures, täiskasvanute hariduskeskuse või mõne muu haridusasutuse juures. (Thematic Overview. Latvia 2006:35) Kutseõpetajate esmakoolitust pakuvad Lätis Ülikool, Daugavpils Pedagoogikaülikool, Riia Tehnikaülikool, Liepaja Pedagoogikaülikool, Läti Põllumajandusülikool, Rezekne Kõrgkool ning Riia Õpetaja- ja Administratsiooni Koolituse Kool. (Thematic Analysis. Latvia)

Pedagoogilise kvalifikatsioonita isikud, kes tahavad töötada kutseõpetajana, peavad läbima põhiprogrammi (kutseõpetaja professionaalse täiustamise programm) mitte vähemas mahus kui 320 tundi, mis on koostatud vastavalt kutseõpetajate kutsestandardile ja mille sisu on kinnitatud haridusministri määrusega (tabel 19). Õppeaeg osakoormusel on 2 kuni 2,5 aastat ja seda programmi pakuvad kolm ülikooli. (Thematic Analysis. Latvia) Kutseõpetajaks õppijal peab olema kutsekesk- või kutsekõrgharidus. (Thematic Overview. Latvia 2006:35)

Tabel 19 . Pedagoogilise koolituse põhiprogramm Lätis

Mooduli nr	Mooduli sisu	Miinum töötunnid
Moodul 1	Üldpedagoogika ja ülddidaktika	32
Moodul 2	Haridussüsteem, seadusandlik dokumentatsioon ja tööseadusandlus. Kutsekooli funktsioon, haldusstruktuur.	32
Moodul 3	Pedagoogiline kommunikatsioon. Õpetaja elukutse, ülesanded ja vastutused. Õpetaja eetika	32
Moodul 4	Üldpsühholoogia ja personali psühholoogia. Arendavpsühholoogia. Õpetamise hügieen.	32
Moodul 5	Sotsiaalne keskkond ja indiviidi sotsiaalsus. Sotsiaalsed partnerid kutsehariduses	32
Moodul 6	Õpetamise meetodid, õpetatavate ainete meetodika. Õppekava.	32
Moodul 7	Õpetamise organiseerimine ja planeerimine. Kutsehariduse õpingud: üldstruktuur ja nõuded. Õpetajate metodoloogiline töö.	32
Moodul 8	Infotehnoloogiliste vahendite kasutamine õpetamise protsessis	32
Moodul 9	Praktilise töö organiseerimine ja rakendamine õppetöö protsessi	32
Moodul 10	Uurimustöö organiseerimine, uurimistöö meetodid. Arendusprojekt	32
	Kokku	320

Allikas: *Thematic Analysis. Latvia*

Kõik kutsekooli pedagoogid ja juhtkond peavad osalema täiendkoolitusel iga kolme aasta tagant. Täiendkoolituskursused on minimaalselt 36 kontakttunniga. Kutseõpetajatel on õigus iga kolme aasta peale kasutada 30 kalendripäeva erialaseks enesetäienduseks. Enesetäiendamise ajal saavad õpetajad regulaarpalka. Erinevaid täiendkoolituskursuseid pakutakse kutseõpetajatele erinevate organisatsioonide poolt: ministeeriumi, ülikoolide, õpetamise ja eksamikeskuse ning jätkukutseõppe keskused. (Thematic Overviews. Latvia 2006:35-36)

Järgnevalt on vaatluse alla võetud kahe ülikooli „Kutsehariduse õpetaja” õppekavad.

Daugavpils Ülikooli (*Daugavpils Universitate*) kutsehariduse õpetaja koolituse kestus on 2,5 aastat ja programmi maht on 82 AP. Isikud, kes soovivad alustada õpinguid Daugavpils Ülikoolis õppekaval „Kutsehariduse õpetaja” peavad omama eelnevalt kas keskeriharidust, kõrgemat eriharidust või üldist keskeriharidust ja ameti meisterlikkuse kvalifikatsioon. Õppekava koosneb järgmistest osadest (tabel 20):

- Kohustuslikud kursused – 32 AP
- Kohustuslikud valikkursused – 20 AP
- Vabaained – 4 AP
- Praktika – 16 AP
- Stuudiumi töö kutsepedagoogikas – 2 AP
- Lõputöö – 8 AP

Tabel 20. Daugavpils Ülikooli õppekava „Kutsehariduse õpetaja”

Õppeaine nimetus	Ainepunktid
Kohustuslikud kursused (erialised kursused) – 32 AP	
Pedagoogikaajalugu	3
Üldpedagoogika	3
Kasvatusteooria ja -metoodika	2
Didaktika	3
Teadusliku uurimise meetodid	2
Üldpsühholoogia	1
Arengu psühholoogia	2
Sotsiaal- ja isikupsühholoogia	3
Pedagoogiline psühholoogia	1
Haridusprogrammide loomine ja kvaliteedi hindamine	2
EÜ põhiseisukohad kutsehariduses	2
Innovatsioonid kutseharidussüsteemis	1
Motivatsiooni tõstmise võtted	2
Õpetamise ja õppimise strateegiad ja stiilid	2
Kutsepedagoogika metoodika	3
Vabaained – 4 AP	
Jätkusuutliku arengustrateegia realiseerimine	1

Täiskasvanu haridusteooria	1
Sotsiaalne korrektsioon	2
Interaktiivsed õppemeetodid	2
Projekt kui õppemeetod	2
Kohustuslikud valikkursused (e üldhariduslikud kursused) – 20 AP	
Humanitaarteadused	
Sissejuhatus politoloogiasse	2
Käsitöö ajalugu	2
Õpetaja kutse-eeetika	3
Sotsiaalteadused	
Sissejuhatus sotsioloogiasse	2
Kutsehariduse asutus kui sotsiaalne institutsioon	1
Majandusteooria ja ettevõtluse alused	3
Töö seadusandlus töökaitse alused	3
Loodusteadused, tehnikateadused ja infotehnoloogia	
Õppeprotsessi hügieen	1
Infotehnoloogia ja õppematerjalide ettevalmistamine WINDOWS keskkonnas	3
Praktika 16 AP	
Vaatluspraktika	4 AP
Kutsekvalifikatsiooni praktika	12
Stuudiumi töö kutsepedagoogikas	2 AP
Lõputöö	8 AP

Allikas: Daugavpils Universitate

Liepaja Pedagoogilise Akadeemia kutsehariduse õpetaja koolituse kestus on 2 aastat ja programmi maht on 80 AP. Õppekava on suunatud kutsehariduse süsteemis töötavatele isikutele, kes õpetavad eriala õppeaineid ja kellel on kõrgem erialaline haridus, kutseharidus või keskeriharidus ning puudub pedagoogiline haridus (Liepajas Pedagoogijas Akademiija). Liepaja Pedagoogilise Akadeemia „Kutsehariduse õpetaja” õppekava on järgmine:

Tabel 21. Liepaja Pedagoogilise Akadeemia õppekava „Kutsehariduse õpetaja”

Õppeaine nimetud	Ainepunktid
Kohustuslikud kursused (erialalised kursused) – 34 AP	
Üldpedagoogika aine ja kategooriad	4
Pedagoogikateooriate ajalugu	2
Pedagoogilised uurimismeetodid	1
Didaktika, meetodikad	4
Projekt kui õpetamise meetod	2
Kunstipedagoogika	2
Kasvatusteooria ja meetodika	2
Õpetaja tööeetika ja etikett	1
Üld- ja enese psühholoogia	2
Kokkupuuted ja sotsiaalpsühholoogia alused	2
Pedagoogiline psühholoogia	1
Arengupsühholoogia	2

Juhtimispsühholoogia	1
Metodoloogia ja teaduslikud uurimismeetodid	1
Kutsehariduse süsteem, selle arengutendentsid	1
Hariduse kvaliteet	1
Kutsepedagoogika	2
Spetsialiseerumine	1
Semestritöö	1
Projekti töö	2
Vabaained – 2 AP	
Õpingute tehnilised vahendid	
Täiskasvanute pedagoogika	
Hariduse normatiivdokumendid	
Kooli juhtimine	
Üldhariduslikud kursused – 20 AP	
Humanitaarteadused	
ÜRO Inimõiguste deklaratsioon ja Laste õiguste konventsioon	2
Läti ajalugu	1
Politoloogia	1
Eetika	1
Esteetika	1
Keelekultuur	2
Innovatsioonid haridussüsteemis	2
Sotsiaal- ja õigusteadused	
Kutsehariduse asutus kui sotsiaalne institutsioon	1
Sissejuhatus sotsioloogias	1
Majandusteooria alused	2
Töö seadusandlus	1
Ettevõtluse alused	2
Infotehnoloogiad	4
Praktika	16
Lõputöö - Integreeritud kvalifikatsioonieksam pedagoogikas ja psühholoogias ja diplomitöö	8

Allikas: Liepajas Pedagoogijas Akadēmija

Lõpetades Liepaja Pedagoogilise Akadeemia õpingute esimese aasta, saab õppija tunnistuse, mis kinnitab, et ta on omandanud programmi “Kutsehariduse õpetaja” 1. kursuse. Tunnistus annab õiguse töötada kutsehariduse õppeasutustes. (Liepajas Pedagoogijas Akadēmija).

Daugavpilsli Ülikooli ja Liepaja Pedagoogilise Akadeemia õpingute lõpetades õppekaval „Kutsehariduse õpetaja” saab tudeng esimese astme kõrgema kutsehariduse diplomi, mis tõendab ka „Kutsehariduse õpetaja” kvalifikatsiooni (Daugavpils Universitāte, Liepajas Pedagoogijas Akadēmija).

2.6. Kutseõpetajate koolitamine Suurbritannias

Suurbritannias on kohustuslik põhiharidus 5 eluaastast kuni 16 eluaastani. Peale põhihariduse lõpetamist (lõpeb riikliku eksamiga) on võimalik siirduda kuue-vormiga kolledžitesse (*sixth form colleges*) ja koolidesse (*sixth form schools*), jätkuõppe kolledžitesse (*Further Education College*), õpipoisikoolitusse (töökohal õppimine) või tööle ilma ettevalmistuseta. Kuue-vormiga koolidel on tugev rõhk üldharidusel, kuue-vormiga kolledžitel on rõhk akadeemilisel haridusel ja väike osakaal erialastel õpingutel. Jätkuõppe kolledžitel on suurem rõhk kutseõpetamisel. Edasi õppides on võimalik valida üld- ja kutsehariduslike õppeainete vahel või õppida neid üheskoos. Tavaliselt need õpingud kestavad kaks aastat, st õpilaste vanus jääb 16 kuni 18 või 19 eluaasta vahele. Kõrgharidust on võimalik omandada ülikoolides, kõrgema hariduse kolledžites ja eriala instituutides (nt kunst ja põllumajandus). Kõrgemat haridust pakuvad ka jätkuõppe kolledžid. (ReferNet United Kingdom 2006: 20-39)

Suurbritannias tehakse vahet esmakutseõppel (*Initial Vocational Education and Training – IVET*) ja jätkukutseõppel (*Continuing Vocational Education and Training – CVET*). Töölemineku eelne esmakutseõpe võib toimuda keskkooliastmes või jätkuõppe kolledžites (*Further Education College*) või teiste koolitust pakkuvate asutuste juures. Esmakutseõppel on kaks vormi (ReferNet United Kingdom 2006:53):

- üldine kutseharidus toimub kas koolis (õppuritele vanuses üle 18 aasta) või jätkuõppe kolledžites (õppuritele üle 16 aasta). Edukas lõpetamine lubab kohe tööle asuda või õpinguid jätkata jätkuõppe kolledžis või teises õppeasutuses;
- spetsiaalsed programmid jätkuõppe kolledžite jaoks, mis võimaldavad õppida konkreetsetel erialadel, nt juuksur, ehitustööline, raamatupidamine jne. See kutsehariduse vorm ühendab endas nii esma- kui ka jätkukutseõppe.

Suurbritannias tehakse vahet õpetajal ja koolitajal. Õpetajad on tavaliselt need, kes töötavad koolides ja kolledžites ning koolitajad on need, kes õpetavad ettevõtetes (st väljaspool kooli). (Detailed Thematic Analysis in United Kingdom 2007)

Suurbritannia kutseõpetajad jagunevad järgmiselt (ReferNet United Kingdom 2006:55):

- kutsekeskkoolides on kvalifitseeritud õpetaja staatusega *kutseõpetajad* erialaste ainete õpetamiseks ja *kutseõpetaja assistendid*, kes on kutseõpetajate abilised;
- jätkuõppekolledžis on osalise või täieliku õpetajakvalifikatsiooniga *kutseõpetajad* ning *õpiabitöötajad*;

- teistes koolituskeskustes on osalise või täieliku õpetajakvalifikatsiooniga *kutsekoolitajad*;
- avalik-õiguslikes koolitusorganisatsioonides assessori kvalifikatsiooniga *kutsekoolitajad*.

Õpetajatele kehtestatud nõuded on sätestatud vastavas riiklikus õpetajate koolitamise programmi standardis (*National standards for Teacher Training Programmes*), mille koostamisel on lähtutud elukestvast õppest (*Lifelong learning UK*) ja hariduse standardist (*Office for Standards in Education*). Selle standardi kohaselt on õpetajatelt nõutav omada õpetaja kvalifikatsiooni kas eelnevalt tööle asudes (see kehtib kutsekeskkoolide puhul) või omandada tööle asumisel (kehtib kolledžites). (Detailed Thematic Analysis in United Kingdom 2007)

Kõik kutsekeskkoolide (st Suurbritannias kutseharidus keskkool) õpetajad peavad omama õpetajakvalifikatsiooni, sealhulgas kraadi või vastavat kvalifikatsiooni õpetatavas aines. Esmane kutsõpetaja koolitus baseerub varem omandatud erialal ning kutseõpetajaks soovijal peab olema vajalik miinimum tase inglise keeles ja matemaatikas. Nende nõuete olemasolul on võimalik osaleda täiskoormusel õpetaja esmasel koolitusel. **Pedagoogiline kvalifikatsioon omandatakse üheaastase õppeajaga koolitusel**, mida pakuvad kõrgkoolid. Kursus hõlmab endas teoreetilisi õpinguid ja praktikat pedagoogilistes ainetes. Praktika kestab 120 päeva ja peab olema läbi viidud vähemalt kahes erinevas koolis. Kursuse lõpetades saab õppur õpetajakvalifikatsiooni tõestava tunnistuse (*Post Graduate Certificate in Education*) ja asutuse poolt soovitusel nimetada lõpetaja värskest kvalifitseeritud õpetajaks. Peale kursuse lõpetamist tööle asumisel läbib õpetaja esimese kutseaasta programmi (nn katseaasta), mille eesmärgiks on kinnitada kvalifitseeritud õpetaja staatust. (Detailed Thematic Analysis in United Kingdom 2007)

Jätkuõppe kolledžites võib palgata kutseõpetajad ilma õpetajakvalifikatsioonita. Neil on nõutav kutse/ametialane kvalifikatsioon ja erialaline töökogemus. Uueks nõudeks on ka kolledžites töötavatel õpetajatel läbida õpetajakoolitus täies mahus. Koolitus võib toimuda täis- või osakoormusega. Täiskoormuse puhul saavad töötavad õpetajad ühe vaba tööaasta, mis pühendatakse õpetajakvalifikatsiooni omandamisele. Osakoormuse puhul töötab õpetaja oma töökohal edasi ning õpetajakvalifikatsiooni omandamine toimub kaheaastase programmina. Ka kõikides teistes riigi eelarvelistes koolitusi pakkuvates asutustes töötavad koolitajad/õpetajad peavad omama või omandama täieliku õpetajakvalifikatsiooni. Sealjuures erakolledžites, -koolitusasutustes ja -ettevõtetes töötavatel koolitajatel ei ole ametlikult nõutav omada õpetajakvalifikatsiooni (Detailed Thematic Analysis in United Kingdom 2007).

2004. aastast on lisandunud õpetajakvalifikatsiooni omandamisele nõue, et kutseõpetajaks õppija peab lisaks pedagoogilistele oskustele omandama matemaatilised, kirjandusalased või keelelised oskused spetsialisti tasandil, et vähemalt ühte nendest õppeainetest kutsehariduses õpetada.

Jätkukutseõpe toimub jätkuõppe kolledžites ja teiste erinevates koolitusi pakkuvates asutustes. Jätkukutseõppe õpetajad peavad omama õpetatava eriala (näit käsitöö, kaubanduse või muud) professionaalset kvalifikatsiooni ja erialast töökogemust. Kõik jätkukutseõppe õpetajad peavad läbima täiendkoolituse õpetajakvalifikatsiooni saamiseks. Ka kõikides teistes riigi eelarvelistes jätkukutseõppe koolitusi pakkuvates asutustes töötavatel koolitajatel/õpetajatel on kohustus omada või omandada õpetajakvalifikatsiooni täie mahus. (Detailed Thematic Analysis in United Kingdom 2007).

Lähemalt on uuritud Greenwichi Ülikooli (*University of Greenwich*) Hariduse ja Koolituse Kooli (*School of Education and Training*) õpetajate koolitamise programme.

Õpetajate koolitusprogrammide koostamisel on lähtutud kutsestandardist (*Standards Verification UK*) ja elukestvaõppe dokumendist (*Lifelong Learning UK*). Koostatud on kolm erineva õppevormiga programmi (School of Education and Training 2007:4):

- täiskoormusega programm (*Pre-service Full-time*);
- osakoormusega programm (*In-Service Part-time*);
- paindlik programm (*In-Service Flexible Mode*).

Kõikide programmide läbimisel on võimalik omandada järgmised tunnistused: professionaalne tunnistus hariduses (*The Professional Certificate in Education – PCE*), professionaalse lõpetaja tunnistus hariduses (*Professional Graduate Certificate in Education- PGCE*) või tunnistus õpetamise kompetentsuses (*Certificate in Teaching Competence*). (School of Education and Training 2007:6)

PCE ja PGCE tunnistuse saamiseks on nõutav edukalt lõpetada seitse erinevat kursust, millest programm koosneb. Õpetamise kompetentsuse tunnistuse (*Certificate in Teaching Competence*) saamiseks on vaja edukalt lõpetada kolm kursust, millest programm koosneb. (School of Education and Training 2007:6)

Koolis on akadeemiline aasta jaotatud kaheks semestriks nagu Tallinna Ülikooliski. Täiskoormusega programmi puhul (eeldab tööl mittekäimist) on esimesele semestrile planeeritud 4 kursust ja teisele semestrile 3 kursust ning kaheksa arvestatud/hinnatud õpetamise praktikat, kuid terve programmi läbimiseks on antud maksimaalselt kaks akadeemilist aastat. Osakoormuse ja paindliku programmi puhul tuleb esimesel registreeritud akadeemilisel aastal läbida 4 kursust

ja teisel 3 kursust. Terve programmi läbimiseks on antud maksimaalselt neli akadeemilist aastat (School of Education and Training 2007: 6-7). Lühidalt võiks öelda, et töö kõrvalt õppijatel on õppimise aeg kahekordistatud.

Õpetajad, kes töötavad koolides abiõpetajatena, peavad omama õpetamise kompetentsuse tunnistust (*Certificate in Teaching Competence*). Tunnistuse saamiseks tuleb edukalt läbida järgmised kursused, et koguda 24 punkti (School of Education and Training 2007:6):

1. Ettevalmistus õpetamiseks elukestvaõppe sektoris (*Preparing to Teach in the Lifelong learning Sektor*) – 6 AP;
2. Õppimise planeerimine ja võimaldamine (*Planning and Enabling Learning*) – 9AP;
3. Hindamise põhimõtted ja praktiseerimine (*Principles and Practice of Assessment*) – 3AP;
4. Õppimise juhtimine ja toetamine (*Managing & Supporting Learning*) – 6AP.

Lisaks nendele kursustele tuleb läbida minimaalselt 30 tundi õpetaja praktikat oma eriala õppeainetes, millest kolm tundi kuuluvad hindamisele (School of Education and Training 2007:6).

PCE ja PGCE tunnistuse saamiseks on nõutav edukalt lõpetada järgmised seitse kursust ja koguda 120AP (School of Education and Training 2007:10):

1. Õppimise planeerimine ja võimaldamine ning ettevalmistus õpetamiseks elukestvaõppe sektoris (*Planning and Enabling Learning including Preparing to Teach in the Lifelong Learning Sektor*) – 15AP;
2. Õppimise võimaldamine ja hindamine (*Enabling Learning & Assessment*) – 15AP;
3. Õppimise planeerimise ja toetamise teooriad ja põhimõtted (*Theories & Principles of Planning and Enabling Learning*) – 15AP;
4. Õppimise juhtimine ja toetamine (*Managing & Supporting Learning*) – 15AP;
5. Õppekava koostamine ja rakendamine (*Curriculum Design & Implementation of Inclusive*) – 30AP;
6. Laiem erialaline praktika (*Wider Professional Practice*) – 15AP;
7. Erialased õpingud (*Subject Specialist Study*) – 15AP.

Kursused on ära jaotatud semestrite kaupa ja ühe semestri kursuste mitteläbimisel pole võimalik teisel semestril olevatel kursustel jätkata. Ebaõnnestumise korral on võimalik kursuseid korrata. (School of Education and Training 2007:12)

2007 aasta Septembrist on kõikidel õppuritel nõue sisseastumisel omada vajalik kompetentsus arvutamises ja kirjaoskuses ning seda õpingute vältel edasi arendada, et saavutada õpingute lõpuks vajalik tase nii arvutamises, kirjaoskuses kui ka infotehnoloogia valdkonnas. (School of Education and Training 2007:23)

Paindlik programm (*In-Service Flexible Mode*) on mõeldud õppuritele, kes töötavad õpetajatena või koolitajatena organisatsioonis, mis on peale põhiharidust. Programmi raames on loodud aasta jooksul kindlatel kuupäevadel kolm õppimise laupäeva, millest õppur peab osalema vähemalt kahel korral. Muidu toimub õppetöö tuutori (kes on määratud Ülikooli poolt) ja mentoriga (töötavas õppeasutuses) koostöös. (School of Education and Training (2007b:2-10) Aasta jooksul tuutorid külastavad oma õppurit vähemalt kahel korral, et jälgida tema õpetamist ja anda siis tagasisidet. (School of Education and Training (2007b:12)

Selle programmi järgi on võimalik omandada eelpool nimetatud tunnistused (vt lk 41) ja lisaks veel Post Graduate Certificate in Education ja Certificate in Education. Nende tunnistuste saamiseks tuleb, aga läbida järgmised kursused (School of Education and Training (2007b:5):

- Esimesel tasemel, st aastal:
1. Õpetajapraktika portfoolio I – 30 AP
  2. Õppijate toetamine ja juhendamine – 15 AP
  3. Õpikeskkonna korraldamine – 15 AP
  4. Poliitilised ja väärtushinnangu küsimused – 15 AP
  5. Õpingud erialaliste oskuste arendamiseks – 15 AP

- Teisel tasemel, st aastal:
1. Õpetajapraktika portfoolio II – 30AP
  2. Poliitilised ja väärtushinnangu küsimused – 15 AP
  3. Õpingud erialaliste oskuste arendamiseks – 15 AP

Õppuril on võimalik paindliku programmi (*In-Service Flexible Mode*) raames õppida neli aastat ja võtta ühes semestris rohkem kui kaks kursust (st kaks on muidu ettenähtud), kuid aasta jooksul ei tohi ületada 90 AP. Õppuril on õigus ka semestri jooksul võtta ainult üks kursus, kuid sellest peab ta informeerima programmijuhti, kuna siis tuutoriga koostööaeg väheneb. Õppur peab ise oskama oma aega jagada, sest 15 AP tähendab tavaliselt 90 tundi tööd, millest on nõutav ka kinni pidada (School of Education and Training 2007b: 14).

3. Kutseõpetajate koolituse kogemuse analüüs

3.1. Eesti ja Soome võrdlus

Soomes kehtivad kutseõpetajatele ühesugused nõuded nii esma- kui ka jätkukutseõppes, kuid Eesti haridussüsteemis selline jaotus puudub. Nii Eestis kui ka Soomes nimetatakse õpetajaid, kes töötavad kutsekoolides ühise nimetusega – kutseõpetaja. Erinevused esinevad nendes nimetustes, kes tegelevad ettevõtetes juhendamisega. Eestis nimetatakse neid isikuid ettevõttepraktika juhendajateks, kuid Soomes koolitajateks ja instruktoriteks.

Eestis ja Soomes on kutseõppeasutustes kahte tüüpi õpetajaid: kutseõpetajad, kes õpetavad erialaseid teoreetilisi õppeaineid ja viivad läbi praktilisi tunde; üldainete õpetajad, kes õpetavad üldhariduslikke õppeaineid.

Soomes ja Eestis kehtib kutseõpetajatele ühesugune nõue, st kõik isikud, kes töötavad kutseõpetajana peavad omama pedagoogilist kvalifikatsiooni, mis omandatakse peale eriala koolitust ja töökogemust. Erinevused seisnevad pedagoogilise kvalifikatsiooni omandamises ja mahus. Soomes peavad kõik õpetajad läbima õpetajakoolituse mahus 60 ECTS olenemata õppeasutusest, kus õpetatakse (tabel 24). Eestis on võimalik pedagoogilist kvalifikatsiooni omandada bakalaureusetasemel, kui eelnevalt puudub erialaline kõrgharidus või erialase kõrghariduse olemasolul tuleb läbida kutsepedagoogiline täiendkoolitus, mahus 320 tundi.

Nii Soomes kui ka Eestis omandatakse pedagoogiline kvalifikatsioon üldjuhul siis, kui juba töötatakse kutseõpetajana.

Erinevalt Soomest toimub Eestis kutseõpetajate koolitus kaheastmelisena, milleks on esmakoolitus ja nooremõpetaja kutseaasta.

Soomes on nõutav kutseõpetajal omada kõrgeimat haridustaset oma eriala valdkonnas ja kolmeaastast töökogemust. Eestis kutseõpetajatele kehtestatud haridustaseme nõuded on reguleeritud kutseõpetaja kutsestandardis olevate tasemete järgi, mille kohaselt kõikidel tasemetel on nõutav kolmeaastane töökogemus õpetatavas valdkonnas nagu Soomeski.

Soomes ja Eestis on kehtestatud nõue, et kutseõpetajad peavad osalema erialasel täiendkoolitusel, kuid erinevused seisnevad täiendkoolituse mahus. Soomes peavad kutseõpetajad iga õppeaasta kohta osalema 5 tundi ja Eestis iga kolme aasta jooksul vähemalt kahe kuu ulatuses erialasel täiendkoolitusel.

Eestis ettevõttepraktika juhendajatele ja Soomes koolitajatele ja instruktoritele töökohtadel ei ole kehtestatud ametlikke kvalifikatsiooninõudeid.

Soomes on kutseõpetajakoolitus kõikides läbiviivates koolides ühtlustatud ja sisaldab kasvatusteaduste põhiõpinguid, kutsepedagoogilisi õpinguid, õpetajapraktikat ja valikõpinguid (vt §2.2). Sisu poolest sarnaneb Tallinna Ülikoolis kutseõpetajate kutsepedagoogiline koolitus Soome kutseõpetajate koolitusega, sest sissejuhatavate ainete moodulis õpitakse kasvatusteaduste valdkonna õppeaineid, erialaainete moodulis toimuvad kutsepedagoogilised õpingud ja õpetajapraktika ning valikõpingud on kaetud vabaainete ja valikmooduli kujul (tabel 22). Erinevused seisnevad selles, et Tallinna Ülikoolis toimub kutseõpetajate koolitus bakalaureusetasemel, millest tulenevalt on programmi maht 180 ECTS ja õppeaeg 3 aastat, kui Soomes on pedagoogilise kvalifikatsiooni omandamine organiseeritud koolituse tasemel (tabel 22).

Tabel 22. Kutseõpetajate koolitamise programmid Eestis ja Soomes

Riik	Õppeasutus	AP	Õppekava sisu
Eesti	Tallinna Ülikooli Kutsepedagoogika osakonna kutseõpetajate koolitamise programm õppekaval „Kutsepedagoogika”	120 AP/ 180 ECTS (BA) – õppeaeg 3 a	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sissejuhatavad ained 30 AP/ 39 ECTS (sissejuhatus kasvatusteadustesse, ülevaade psühholoogiast, erivajadustega õppija, uurimistöö alused ja meetodika jne) ▪ Erialained 60 AP/ 90 ECTS <ul style="list-style-type: none"> - Erialamoodul 1: kutseõpetaja sotsiaalne pädevus 9 AP/ 14 ECTS - Erialamoodul 2: kutseõppe teooria ja didaktika 21 AP/ 31 ECTS - Erialamoodul 3: kutseõpetaja professionaalsus 30 AP / 45 ECTS ▪ Vabaaineid 30 AP/ 45 ECTS <ul style="list-style-type: none"> - Valikmoodul: Täiskasvanute koolitaja 16 AP/ 24 ECTS ▪ Bakalaureusetöö – 4 AP/ 6ECTS
Soome	Oulu Ülikooli (Oulu sedun ammattikorkeakoulu) õpetajakoolituse programm	40 AP/ 60 ECTS – õppeaeg 1 a. täiskoormusel (osakoormusel 1 kuni 3)	Kutsepedagoogilised õpingud – 15 ECTS Kasvatusteaduste põhiõpingud – 10 ECTS Valikained – 24 ECTS Õpetaja praktika – 11ECTS
	Hämeenlinna Ammatikorkekoulu õpetajakoolituse programm		Pedagoogilised õpingud 12 ECTS; Kutsepedagoogilised õpinguid 26 ECTS; Õpetajapraktika – 14 ECTS; Lõputöö – 8 ECTS
	Helsinki HAAGA-HELIA Ammatikorkeakoulu’s (HAAGA-HELIA School of Vocational teacher Education) õpetajakoolituse programm		Kasvatusteaduste põhiõpingud – 20 ECTS Kutsepedagoogilised õpingud – 13 ECTS Õpetaja praktika – 10 ECTS Arenduslikud õpingud – 17 ECTS

Jyväskylä Ülikooli (Jyväskylä ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opetajankoulutus) õpetajakoolituse programm	Jätkuv õppimine – 8 ECTS Töökeskkonna arendamine – 22 ECTS Õppimise juhendamine – 16 ECTS Õpetaja praktika – 10 ECTS Valikained – 4 ECTS
Tampere Ülikooli (Tampereen ammattillinen opettajakorkeakoulu) õpetajakoolituse programm	Erinevad lähenemised õpetamisele /õpetajapraktika – 30 ECTS Arendusprojekt – 10 ECTS Kasvatusteaduste alusõpingud – 10 ECTS Valikained – 10 ECTS

3.2. Eesti ja Saksamaa võrdlus

Saksamaa kutseõpetajate koolitamisel on rohkem erinevusi kui sarnasusi Eestis kutseõpetajate koolitamisega. Saksamaal tehakse vahet esmakutseõppe ning jätkukutseõppe kutseõpetajate ja –koolitajate koolitamisel, kuid Eestis ei eristata õpetajaid esma- ja jätkukutseõppes, seega pole võimalik eristada ka nende koolitamist.

Saksa haridussüsteem erineb Eesti haridussüsteemist, mille tulemusena on Saksamaal kutseõpetajate ja –koolitajate jagunemine üsnagi diferentseeritud. Eestis on kutsehariduses peamiselt kolme tüüpi õpetajaid, siis Saksamaal sõltub õpetajate tüüp koolituse tüübist (vt tabel 12).

Eestis kui ka Saksamaal nimetatakse õpetajaid, kes töötavad kutsekoolides ühise nimetusega – kutseõpetaja. Erinevused esinevad nendes nimetustes, kes tegelevad ettevõtetes juhendamisega. Eestis nimetatakse neid isikuid ettevõttepraktika juhendajateks, kuid Saksamaal koolitajateks, instruktoreks ja meistriteks.

Saksamaal jagunevad esmakutseõppe kutseõpetajad klassiõpetajateks (kes õpetavad õpilastele kutsevaldkonna vajalikke spetsiifilisi erialaseid ja erialaga seotud üldhariduslikke õppeaineid) ja praktikaõppe õpetajateks (praktiliste oskuste õpetamine), kuid Eestis õpetab kutseõpetaja nii erialaseid teoreetilisi õppeaineid ja viib läbi ka praktilisi tunde.

Eestis kui ka Saksamaal toimub esmane kutseõpetajate ettevalmistus kaheastmelisena. Eestis toimub esimeses etapis kutseõpetajate esmakoolitus, mis sisaldab kasvatusteaduslikke, pedagoogilisi ja vabaainete õpinguid, nominaalkestusega 3 aastat. Teises etapis toimub nooremkutseõpetaja kutse aasta, nominaalkestusega 1 aasta, mille eesmärgiks on rakendada esimeses etapis omandatud teadmisi ja oskusi mentori juhendamisel, kes annab kutse aasta lõpus nooremkutseõpetajale hinnangu. Saksamaal toimub esimeses etapis suurema osakaaluga kutseõpetajate erialaline ettevalmistus ning pedagoogiliste õpingute maht on väiksem. Esimese

etapi õppeaeg ulatub neljast kuni viie aastani. Teist etappi nimetatakse õpetajakoolituse etapiks, mis kestab kaks aastat. See etapp sisaldab endas õpetajapraktikat spetsiaalsetes treeningkoolides, pedagoogilisi ja kasvatusteaduslikke õpinguid. Peale nende etappide lõpetamist järgneb nii Saksamaal kui ka Eestis nn kolmas etapp, mida nimetatakse elukestvaks õpeks tööl, sest kutseõpetajad peavad ennast pidevalt täiendama.

Saksamaal on kehtestatud esmakutseõppe koolitajatele erialased ja pedagoogilised nõuded ning määratletud kohustused. Ettevõtete koolitajad peavad läbima vastavasisulise koolituse, mille maht on 120 tundi. Eestis puuduvad igasugused nõuded ja kohustused ettevõttepraktika juhendajatele.

Saksamaal eristatakse kutseõpetajate täiendkoolitust ja jätkuõpet. Jätkuõppe läbimine võimaldab õpetajal teist ainet või mingit muud valdkonda õpetada ja need kursused lõpevad täiendava eksamineerimisega.

Eestis põhineb esmane kutseõpetajate koolitus eelnevalt omandatud erialalisele haridusele, siis Saksamaal toimub kutseõpetajate esmaõppes paralleelselt nii erialased kui ka pedagoogilised õpingud. Kuna Saksamaal eristatakse majandus-, ettevõtte-, töö-, ja täiskasvanupedagoogikat, siis toimub ka kutseõpetajate pedagoogiline ettevalmistus nendes kitsamates valdkondades eraldi (tabel 23).

Tallinna Ülikooli „Kutsepedagoogika” õppekava kutsepedagoogilised õpingud toimuvad erialaainete moodulis, mille maht on 60 AP/ 90 ECTS, (tabel 2 ja 23). Saksamaal *Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd* ülikooli bakalaureuse ja magistriõppe tasemel insenerpedagoogide koolitamise programm sisaldab, aga kutsepedagoogilisi õpinguid mahus 37 AP. Kutsepedagoogilistes õpingutes esineb ka sarnaseid teemasid: didaktika, kutsepedagoogika ja kutsepedagoogiline praktika, ja magistriõppes veel kutsepedagoogika uurimistöö meetodid. *Berliini Humboldti Ülikooli (Humboldt-Universität zu Berlin)* bakalaureusetasemel majanduspedagoogika koolitusprogramm sisaldab kutsepedagoogilisi õpinguid mahus 30 AP ja magistriõppes toimuvad suurema osakaaluga kutsedidaktilised õpingud (tabel 23).

Kokkuvõttes võib järeldada, et kõige suurem erinevus Eesti ja Saksamaa kutseõpetajate koolitamises seisneb selles, et Saksamaal toimub kutseõpetajate koolitus erialati, kus viiakse läbi kutsealane ja pedagoogiline koolitus, mis hõlmab ka aindedidaktilisi õpinguid vastavalt erialale. Eestis, kutseõpetajate vähese arvu tõttu, pole võimalik koolitusi korraldada erialati, mille tulemusena toimub kutsealane täiendus iseseisvalt või varem omandatud eriala toetava lisaeriala/kõrvalaine raames.

Tabel 23. Tallinna Ülikooli õppekava „Kutsepedagoogika” ja Saksamaa õppekavade võrdlus

Riik	Õppeasutus	AP	Õppekava sisu
Eesti	Tallinna Ülikool Kutsepedagoogika osakonna kutseõpetajate koolitamise õppekava „Kutsepedagoogika”	120 AP/ 180 ECTS (BA) – õppeaeg 3 a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sissejuhatavad ained 30 AP/ 39 ECTS (sissejuhatus kasvatusteadustesse, ülevaade psühholoogiast, erivajadustega õppija, uurimistöö alused ja meetodika jne) ▪ Erialained 60 AP/ 90 ECTS <ul style="list-style-type: none"> – Erialamoodul 1: kutseõpetaja sotsiaalne pädevus 9 AP/ 14 ECTS – Erialamoodul 2: kutseõppe teooria ja didaktika 21 AP/ 31 ECTS – Erialamoodul 3: kutseõpetaja professionaalsus 30 AP / 45 ECTS ▪ Vabaaineid 30 AP/ 45 ECTS <ul style="list-style-type: none"> – Valikmoodul: Täiskasvanute koolitaja 16 AP/ 24 ECTS ▪ Bakalaureusetöö – 4 AP/ 6ECTS
Saksamaa	<i>Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd</i> ülikooli insenerpedagoogide koolitamine	210 AP (BA)	<ul style="list-style-type: none"> - Üldõpingud 25 AP (matemaatika, füüsika, IKT) - Erialalised õpingud 134 AP: <ul style="list-style-type: none"> Erialaoõpingud 51 AP Kõrvalaine 37 AP Kohustuslik valikmoodul 16 AP Kutsepraktika 30 AP - Pedagoogilised õpingud 37 AP: <ul style="list-style-type: none"> Ainedidaktika 7 AP Pedagoogika 20 AP (didaktika, kutsepedagoogika, kutsepedagoogiline praktika) - Lõputöö 14 AP
	<i>Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd</i> ülikooli insenerpedagoogide koolitamine	90 AP (MA)	<ul style="list-style-type: none"> - Pedagoogilised õpingud 37 AP (didaktikad, hindamine, kutsepedagoogika, kutsepedagoogiline praktika) - Aineõpingud 14 AP - Kõrvalaine 14 AP - Magistritöö 25 AP
	<i>Berliini Humboldti Ülikooli (Humboldt-Universität zu Berlin)</i> majanduspedagoogika koolitusprogramm bakalaureuse tasemel.	180 AP (BA) – õppeaeg 3 a.	<ul style="list-style-type: none"> - Põhiaine „Majandusteadus” koos bakalaureusetööga – 90 AP - Kõrvalaine „Ettevõtte raamatupidamine” – 60 AP - Kutseteadus (kasvatusteaduslikud osad majanduspedagoogikas) koosneb ainedidaktikatest põhi- ja kõrvalaines – 30 AP
	<i>Berliini Humboldti Ülikooli (Humboldt-Universität zu Berlin)</i> majanduspedagoogika koolitusprogramm magistriõppe tasemel	120 AP (MA) – õppeaeg 2 a.	<ul style="list-style-type: none"> - Kutseteadus 35 AP - Kutsedidaktika 46 AP - Kasvatusteadused/ saksa keel teise keelena 24 AP - Magistritöö 15 AP

3.3. Eesti ja Leedu võrdlus

Leedus tehakse vahet esma- ja jätkukutseõppe kutseõpetajate ja koolitajate koolitamisel, kuid neile kehtivad ühesugused nõuded. Eestis, aga ei eristata õpetajaid esma- ja jätkukutseõppes, kuna selline jaotus siinses haridussüsteemis puudub.

Nii Eestis kui Leedus nimetatakse õpetajaid, kes töötavad kutsekoolides ühise nimetusega – kutseõpetaja. Erinevused esinevad nendes nimetustes, kes tegelevad ettevõtetes juhendamisega. Eestis nimetatakse neid isikuid ettevõttepraktika juhendajateks, kuid Leedus koolitajateks.

Eestis ja Leedus on kutsehariduses peamiselt kolme tüüpi õpetajaid:

I tüüp: kutseõpetaja kutseõppeasutuses, kes õpetab erialalisi teoreetilisi õppeaineid ja viib läbi praktilisi tunde;

II tüüp: üldainete õpetajad kutseõppeasutustes;

III tüüp: Eestis ettevõttepraktika juhendaja ettevõttes, kelle ülesandeks on juhendada ettevõttepraktikal olevaid kutseõppeasutuste õpilasi või õpipoisikoolituses osalejat. Leedus kutsekoolitaja, kes töötab kutsekooli juures ja õpetab õpilastele praktilisi oskusi, aitab teooria ja praktika seostamisel, demonstreerib õppuritele praktilisi tegevusi, teeb koostööd kutseõpetajatega, tutvustab õppuritele tööohutuseeskirju ning organiseerib ja planeerib praktikat.

Erinevused seisnevad III tüübis, st Leedus on kutsekoolitajal suurem vastutus õpilastele praktilise oskuste õpetamisel, Eestis vastutab selle eest kutseõpetaja.

Leedus ja Eestis kehtib kutseõpetajatele ühesugune nõue, st kõik isikud, kes töötavad kutseõpetajana peavad omama pedagoogilist kvalifikatsiooni, mis omandatakse peale eriala koolitust ja töökogemust. Erinevused seisnevad pedagoogilise kvalifikatsiooni omandamises ja mahus. Nii Eestis kui ka Leedus on võimalik pedagoogiline kvalifikatsioon omandada bakalauerusetasemel või täiendkoolituse raames.

Erinevalt Leedust toimub Eestis kutseõpetajate koolitus kaheastmelisena, milleks on esmakoolitus ja nooremõpetaja kutseaasta.

Ametjärkude järgi jagunevad kutseõpetajad Leedus sarnaselt Eesti õpetajatele, erinevus seisneb selles, et Leedus on 5 kategooriat ja Eestis 4 kategooriat, kuna Leedus on peale kutseõpetaja-metoodiku on veel kutseõpetaja-eksperdi kategooria.

Leedus ja Eestis on kehtestatud nõue, et kutseõpetajad peavad osalema erialasel täiendkoolitusel, kuid erinevused seisnevad täiendkoolituse mahus. Leedus peavad kutseõpetajad läbima täiendkoolituse iga kahe aasta jooksul vähemalt 5 päeva mahus ja Eestis iga kolme aasta jooksul vähemalt kahe kuu ulatuses.

Eestis ettevõttepraktika juhendajatele ja Leedus koolitajatele ei ole kehtestatud ametlikke kvalifikatsiooninõudeid, siiski on Leedus soovituslik läbida pedagoogiliste õpingute miinimum programm (120 tundi).

Leedus on kutseõpetajate koolitamise õppekavade koostamisel tuginetud kutseõpetaja kutsestandardile nagu Tallinna Ülikoolis Kutsepedagoogika õppekava koostamiselgi. Leedu Vytauto Magnuse Ülikoolis kutsepedagoogika programm koosneb kolmest moodulist: teoreetilised õpingud, mis sisaldab endas kutsepedagoogilisi õpinguid, pedagoogiline praktika ja viimane moodul hõlmab endas lõputöö astmelist tegemist. Sisuliselt on kõik need valdkonnad Tallinna Ülikooli kutsepedagoogika õppekavas esindatud (tabel 24).

Vytauto Magnuse Ülikoolis on kutseõpetajatel loodud magistritasemel õppekava „Kutsehariduse juhtimine”. Tallinna Ülikoolis on võimalik kutseõpetajatel õppida magistritaseme õppekaval „Hariduse juhtimine”, kus on võimalik spetsialiseeruda kutsehariduse suunale. Nende õppekavade võrdlemisel esineb nii sarnasusi kui ka erinevusi (tabel 24). Sranasused seisnevad õppeajas, mis on kaks aastat, magistritöö mahus (20 AP/30 ECTS) ja üldises õppekava mahus (80 AP/120 ECTS). Olulisemad erinevused seisnevad õppekava struktuuris ja sisus. Tallinna Ülikooli õppekava „Hariduse juhtimine” jaguneb üldainete mooduliks (16 AP/24 ECTS), erialainete mooduliks (34AP/51 ECTS), kus on spetsialiseerumise suund, vabaainete mooduliks (10 AP/15 ECTS) ja magistritööks (20 AP/15 ECTS). Vytauto Magnuse Ülikooli õppekava „Kutsehariduse juhtimine” jaguneb kohustuslike õppeainete mooduliks (24 AP/36 ECTS), kaheks valikainete mooduliks (ühe maht on 20 AP/30 ECTS ja teise maht 4 AP/6 ECTS), uurimisprojektide mooduliks (12 AP/18 ECTS) ja magistritööks (20 AP/30 ECTS). Esmalt tundub, et Vytauto Magnuse Ülikooli õppekavas „Kutsehariduse juhtimine” on rohkem võimalus valida õppeaineid, kuid Tallinna Ülikooli õppekavas „Hariduse juhtimine” erinevates moodulites on nii kohustuslikud kui ka valikained, seega on valikainete valimise võimaluse maht mõlemas õppekavas suhteliselt sarnane. Tallinna Ülikooli õppekava „Hariduse juhtimine” on rohkem struktureeritud spetsiifilistemadeks valdkondadeks. Õppekavade sisu erinevus seisneb selles, et Vytauto Magnuse Ülikooli õppekava „Kutsehariduse juhtimine” on koheselt suunatud kutsehariduse valdkonnale (kohustuslike õppeainete moodul), kuid annab ka ettevalmistuse laiemalt hariduse valdkonnas (valikainete moodul). Tallinna Ülikooli õppekava „Hariduse

juhtimine” on suunatud laiemalt hariduse valdkonnale, kuid annab võimaluse spetsialiseeruda kutsehariduse valdkonnale.

Tabel 24. Tallinna Ülikooli ja Vytauto Magnuse Ülikooli õppekavade võrdlus

Riik	Õppeasutus		Õppekavade sisu
Eesti	Tallinna Ülikool Kutsepedagoogika osakonna kutseõpetajate koolitamise programm	120 AP/ 180 ECTS (BA) – õppeaeg 3 a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sissejuhatavad ained 30 AP/ 39 ECTS (sissejuhatus kasvatusteadustesse, ülevaade psühholoogiast, erivajadustega õppija, uurimistöö alused ja meetodika jne) ▪ Erialained 60 AP/ 90 ECTS <ul style="list-style-type: none"> – Erialamoodul 1: kutseõpetaja sotsiaalne pädevus 9 AP/ 14 ECTS – Erialamoodul 2: kutseõppe teooria ja didaktika 21 AP/ 31 ECTS – Erialamoodul 3: kutseõpetaja professionaalsus 30 AP / 45 ECTS ▪ Vabaaineid 30 AP/ 45 ECTS <ul style="list-style-type: none"> – Valikmoodul: Täiskasvanute koolitaja 16 AP/ 24 ECTS ▪ Bakalaureusetöö – 4 AP/ 6ECTS
Leedu	Vytauto Magnuse ülikooli (Universitetas Vytauti Magni) kutsepedagoogika õppeprogramm	60 ECTS ja õppeaeg 1,5 a	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Teoreetilised õpingud 38 ECTS (Sissejuhatus õpetaja elukutsesse, Õppimise/õpetamise organiseerimine, Õppimise/õpetamise meetodid, Töömaailm ja kutseõpe jne) ▪ Pedagoogiline praktika 4 ECTS ▪ Lõputöö 18 ECTS
Eesti	Tallinna Ülikooli magistriõppe õppekava „Hariduse juhtimine”	80 AP / 120 ECTS (MA) õppeaeg 2 a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Üldained 16 AP/ 24 ECTS ▪ Erialained 34 AP/51ECTS, neist valikaineid 9 AP/ 13,5 ECTS <ul style="list-style-type: none"> - Sisumoodul 1. Haridusjuhi professionaalne areng ja identiteet, 7AP/10,5 ECTS - Sisumoodul 2. Haridusasutuse juhtimine, 10 AP/15 ECTS - Sisumoodul 3. Haridusuuringud ja magistr töö 28 AP/42 ECTS - Spetsialiseerumise suund: Kutseõppeasutuste juhtimine 9 AP/13,5 ECTS ▪ Magistr töö 20 AP/30 ECTS ▪ Vabaained 10 AP/15 ECTS
Leedu	Vytauto Magnuse ülikooli magistriõppe õppekava „Kutsehariduse juhtimine”	80 AP (MA) – õppeaeg 2 a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kohustuslikud õppeained 24 AP ▪ Valikained 20 AP ▪ Valikained 4 AP ▪ Uurimisprojektid 12 AP ▪ Magistr töö 20 AP

3.4. Eesti ja Läti võrdlus

Lätis tehakse vahet esma- ja jätkukutseõppel ning kutseõpetajatele kehtivad ühesugused nõuded nii esma- kui ka jätkukutseõppes. Eesti haridussüsteemis selline jaotus puudub. Nii Eestis kui ka Lätis nimetatakse õpetajaid, kes töötavad kutsekoolides ühise nimetusega – kutseõpetaja. Lisaks kutseõpetajatele on Eestis ettevõttepraktika juhendajad, kes tegelevad ettevõtetes juhendamise, kuid Lätis nimetatakse ka neid kutseõpetajateks.

Eestis ja Lätis on kutseõppeasutustes kahte tüüpi õpetajaid:

- kutseõpetajad, kes õpetavad erialaseid teoreetilisi õppeaineid ja viivad läbi praktilisi tunde;
- üldainete õpetajad, kes õpetavad üldhariduslikke õppeaineid.

Lätis ja Eestis kehtib kutseõpetajatele ühesugune nõue, st kõik isikud, kes töötavad kutseõpetajana peavad omama pedagoogilist kvalifikatsiooni või selle omandama. Sarnasused seisnevad ka pedagoogilise kvalifikatsiooni omandamisel. Pedagoogilist kvalifikatsiooni on võimalik omandada bakalaureusetasemel ja täiendkoolituse raames.

Kutsepedagoogilise täiendkoolituse maht on mõlemas riigis 320 tundi ning koolituse sisud on riiklikul tasandil kinnitatud. Läti kutsepedagoogilise koolituse programmi moodulid on põhjalikumalt ja sisukamalt esitatud ning sinna juurde on ka lisatud mooduli maht tundides. Eesti kutsepedagoogilise täiendkoolituse programmis on välja toodud ainult mooduli nimetused, mida kursus peab sisaldama.

Eestis põhineb kutseõpetajate koolitus ainult eelnevalt omandatud erialasele haridusele, siis Lätis on võimalik kutseõpetajaks lisaks Eesti variandile, õppida ka kõrgkoolide juures spetsiaalselt erialasektorite kaupa loodud erialastel koolitusprogrammidel ning sinna juurde omandada pedagoogiline kvalifikatsioon.

Erinevalt Lätist toimub Eestis kutseõpetajate koolitus kaheastmelisena, milleks on esmakoolitus ja nooremõpetaja kutseaasta.

Lätis kutseõpetajatele kehtestatud haridustaseme nõuded sõltuvad kooli haridustasemest, kus nad töötavad, siis Eestis on see reguleeritud kutseõpetajate kutsestandardis olevate kutsetasemetega.

Eestis ja Lätis kutseõpetajatele kehtestatud erialased ja pedagoogilised kvalifikatsioonid on sarnased, kuid erinevus seisneb selles, et Eestis on nõutav ka kolme aastane töökogemus õpetatavas valdkonnas.

Lätis ja Eestis on kehtestatud nõue, et kutseõpetajad peavad osalema erialasel täiendkoolitusel, kuid erinevused seisnevad täiendkoolituse mahus. Lätis peavad kutseõpetajad iga kolme aasta

tagant osalema täiendkoolitusel, mille minimaalne maht on 36 kontakttundi ja Eestis iga kolme aasta jooksul vähemalt kahe kuu ulatuses.

Eestis ettevõttepraktika juhendajatele ja Lätis ettevõtetes töötavatele kutseõpetajatele ei ole kehtestatud ametlikke kvalifikatsiooninõudeid.

Nii Tallinna Ülikoolis kui ka Läti Daugavpilsis Ülikoolis ja Liepaja Pedagoogilises Akadeemias toimub kutseõpetajate koolitamine eelnevalt omandatud erialasele haridusele. Läti õppekavad koosnevad järgmistest osadest: kohustuslikud kursused, üldhariduslikud kursused, vabaained, praktika ja lõputöö (tabel 25). Tallinna Ülikooli kutsepedagoogika õppekava koosneb aga sissejuhatavate ainete, erialaainete, vabaainete ja bakalaureusetöö osast. Läti õppekavadel toimub kutsepedagoogiline ettevalmistus kohustuslike kursuste raames, mille maht Daugavpilsis Ülikooli õppekavas on 32 AP ja Liepaja Pedagoogilise Akadeemia õppekavas 34 AP. Tallinna Ülikooli „Kutsepedagoogika” õppekava kutsepedagoogilised õpingud toimuvad erialaainete moodulis, mille maht on 60 AP/ 90 ECTS ja see moodul sisaldab ka kutsepedagoogilisi praktikaid, mille maht on 10 AP/ 15 ECTS. Läti õppekavades on kutsepedagoogiline praktika iseseisva moodulina ja praktikate maht on 16 AP. Õppekavade raames õpitakse ka sarnaseid õppeaineid nagu näiteks üldpsühholoogia, didaktika, pedagoogiline eetika, kasvatusteadused, kutsepedagoogika jt. Erinevused seisnevad õppekavade mahtudes ja õppeaegades (tabel 25).

Tallinna Ülikooli kutsepedagoogika õpingute lõpetades omistatakse lõpetajale bakalaureusekraad kutsepedagoogika erialal. Daugavpilsis Ülikooli ja Liepaja Pedagoogilise Akadeemia õpingute lõpetades õppekaval „Kutsehariduse õpetaja” omistatakse lõpetajale esimese astme kõrgem kutsehariduse diplom, mis tõendab ka „Kutsehariduse õpetaja” kvalifikatsiooni

Tabel 25. Tallinna Ülikooli ja Läti ülikoolide kutseõpetajate koolitusprogrammid

Riik	Õppeasutus	AP	Õppekava sisu
Eesti	Tallinna Ülikool Kutsepedagoogika osakonna kutseõpetajate koolitamine	120 AP/ 180 ECTS (BA) – õppeaeg 3 a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sissejuhatavad ained 30 AP/ 39 ECTS (sissejuhatus kasvatusteadustesse, ülevaade psühholoogiast, erivajadustega õppija, uurimistöö alused ja meetodika jne) ▪ Erialained 60 AP/ 90 ECTS <ul style="list-style-type: none"> – Erialamoodul 1: kutseõpetaja sotsiaalne pädevus 9 AP/ 14 ECTS – Erialamoodul 2: kutseõppe teooria ja didaktika 21 AP/ 31 ECTS – Erialamoodul 3: kutseõpetaja professionaalsus 30 AP / 45 ECTS ▪ Vabaaineid 30 AP/ 45 ECTS <ul style="list-style-type: none"> – Valikmoodul: Täiskasvanute koolitaja 16 AP/ 24 ECTS ▪ Bakalaureusetöö – 4 AP/ 6 ECTS
Läti	Daugavpils Ülikooli õppekava „Kutsehariduse õpetaja”	82 AP – õppeaeg 2,5 a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kohustuslikud kursused – 32 AP (pedagoogikaajalugu, üldpedagoogika, didaktika, pedagoogiline psühholoogia, õpetamise ja õppimise strateegiad ja stiilid jne) ▪ Kohustuslikud valikkursused (Üldhariduslikud kursused) – 20 AP ▪ Vabaained – 4 AP ▪ Praktika – 16 AP ▪ Stuudiumi töö kutsepedagoogikas – 2 AP ▪ Lõputöö – 8 AP
	Liepāja Pedagoogilise Akadeemia õppekava „Kutsehariduse õpetaja”	80 AP – õppeaeg 2 a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kohustuslikud kursused (erialalised) – 34 AP (Didaktika, meetodikad, projekt kui õpetamise meetod, kasvatusteooria ja meetodika, arengupsühholoogia, kutsepedagoogika jne) ▪ Vabaaineid – 2 AP ▪ Üldhariduslikud kursused – 20 AP ▪ Praktika 16 – AP ▪ Lõputöö – 8 AP

3.5. Eesti ja Suurbritannia võrdlus

Suurbritannias eristatakse õpetajaid esma- ja jätkukutseõppes. Eestis, aga ei eristata õpetajaid esma- ja jätkukutseõppes, kuna selline jaotus siinses haridussüsteemis puudub.

Nii Eestis kui ka Suurbritannias nimetatakse õpetajaid, kes töötavad kutsekoolides ühise nimetusega – kutseõpetaja. Erinevused esinevad nendes nimetustes, kes tegelevad ettevõtetes juhendamise ja juhendamise. Eestis nimetatakse neid isikuid ettevõttepraktika juhendajateks, kuid Suurbritannias koolitajateks.

Suurbritannias ja Eestis kehtib õpetajatele ühesugune nõue, st kõik isikud, kes töötavad kutseõpetajana peavad omama pedagoogilist kvalifikatsiooni. Erinevused seisnevad pedagoogilise kvalifikatsiooni omandamises ja mahus. Eestis on võimalik pedagoogilist kvalifikatsiooni omandada bakalaureusetasemel, kui eelnevalt puudub erialaline kõrgharidus või erialase kõrghariduse olemasolu puhul tuleb läbida kutsepedagoogiline täiendkoolitus, mahus 320 tundi. Suurbritannias sõltub õpetaja kvalifikatsiooni omandamine koolitüübist, kus õpetatakse. Üldiselt peavad kõik õpetajad läbima õpetaja koolituse, mille ajaline kestvus on üks aasta, kui õpitakse täiskoormusel.

Nii Eestis kui ka Suurbritannias toimub esmane õpetaja kvalifikatsiooni omandamine eelnevalt omandatud erialasele haridusele. Erinevalt Eestile on Suurbritannias kehtestatud erinevad erialased nõuded õpetajatele, mis sõltuvad kooli tüübist, kus nad õpetavad. Suurbritannia kutsekoolides töötavad kutseõpetajad peavad omama erialast kraadi või vastavat kvalifikatsiooni õpetataval erialal, kuid jätkuõppe kolledžites on lisaks erialalisele kvalifikatsioonile nõutav ka erialaline töökogemus. Eestis peavad aga kõik kutseõpetajad omama kolme aastast töökogemust.

Erinevalt Eestile on Suurbritannias 2004. aastast lisandunud õpetaja kvalifikatsiooni omandamisele nõue, et kutseõpetajaks õppija peab lisaks pedagoogilistele oskustele omandama matemaatilised, kirjandusalased või keelelised oskused spetsialisti tasandil, et vähemalt ühte nendest õppeainetest kutsehariduses õpetada.

Eestis kui ka Suurbritannias toimub esmane kutseõpetajate ettevalmistus kaheastmelisena. Eestis toimub esimeses etapis kutseõpetajate esmakoolitus, mis sisaldab kasvatusteaduslikke, pedagoogilisi ja vabaainete õpinguid, nominaalkestusega 3 aastat. Teises etapis toimub nooremkutseõpetaja kutse aasta, nominaalkestusega 1 aasta, mille eesmärgiks on rakendada esimeses etapis omandatud teadmisi ja oskusi mentori juhendamisel, kes annab kutse aasta lõpus nooremkutseõpetajale hinnangu. Suurbritannias toimub esimeses etapis teoreetilised ja

praktilised õpingud, mille lõpetades õppur saab õpetajakvalifikatsiooni tõestava tunnistuse ja teda nimetatakse värskelt kvalifitseeritud õpetajaks. Peale esimese etapi lõpetamist värskelt kvalifitseerunud õpetaja tööle asumisel läbib ta esimese kutseaasta programmi, mille eesmärgiks on kinnitada õpetajakvalifikatsiooni.

Eestis puuduvad igasugused nõuded ja kohustused ettevõttepraktika juhendajatele. Suurbritannias peavad, aga riigi eelarvelistes koolitusi pakkuvates asutustes töötavad koolitajad/õpetajad omama või omandama täieliku õpetajakvalifikatsiooni. Sealjuures erakolledžites, -koolitusasutustes ja -ettevõtetes töötavatel koolitajatel ei ole ametlikult nõutav omada õpetajakvalifikatsiooni.

Erinevalt Tallinna Ülikoolile, kus kutseõpetajatel on võimalik omandada pedagoogilist kvalifikatsiooni ainult kaugõppe vormis, on Suurbritannias Greenwichi Ülikooli Hariduse ja Koolituse Koolis loodud ühel õppekaval kolm erinevat õppevormi: täiskoormusega programm (*Pre-service Full-time*), osakoormusega programm (*In-Service Part-time*), paindlik programm (*In-Service Flexible Mode*). Greenwichi Ülikoolis Hariduse ja Koolituse Koolis koosneb õpetaja koolitus seitsmest kursusest, mis sisaldab teoreetilisi õpinguid ja õpetaja praktikat. Teoreetilised õpingud hõlmavad järgmisi kursusi: Õppimise plaanimine ja võimaldamine ning ettevalmistus õpetamiseks elukestvaõppe sektoris; Õppimise võimaldamine ja hindamine; Õppimise plaanimise ja toetamise teooriad ja põhimõtted; Toetava õppimise korraldamine; Õppekava koostamine ja rakendamine; Erialased õpingud. Sisuliselt on kõik need kursuste teemad olemas ka Tallinna Ülikooli kutsepedagoogika õppekava erialaainete moodulites, kuid teiste nimetuste ja mahtudega. Kokkuvõtlikult võiks öelda, et õpetajate pedagoogiline ettevalmistus on sisu poolest mõlemas ülikoolis sarnane (tabel 26).

Tabel 26. Tallinna Ülikooli ja Greenwichi Ülikooli õppekavade võrdlus

Riik	Õppeasutus	AP	Õppekava sisu
Eesti	Tallinna Ülikool Kutsepedagoogika osakonna kutseõpetajate koolitamise õppekava „Kutsepedagoogika”	120 AP/ 180 ECTS (BA) – õppeaeg 3 a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sissejuhatavad ained 30 AP/ 39 ECTS (sissejuhatus kasvatusteadustesse, ülevaade psühholoogiast, erivajadustega õppija, uurimistöö alused ja meetodika jne) ▪ Erialained 60 AP/ 90 ECTS <ul style="list-style-type: none"> – Erialamoodul 1: kutseõpetaja sotsiaalne pädevus 9 AP/ 14 ECTS – Erialamoodul 2: kutseõppe teooria ja didaktika 21 AP/ 31 ECTS – Erialamoodul 3: kutseõpetaja professionaalsus 30 AP / 45 ECTS ▪ Vabaaineid 30 AP/ 45 ECTS <ul style="list-style-type: none"> – Valikmoodul: Täiskasvanute koolitaja 16 AP/ 24 ECTS ▪ Bakalaureusetöö – 4 AP/ 6ECTS
Suurbritannia	Greenwichi Ülikooli (<i>University of Greenwich</i>) Hariduse ja Koolituse Kooli (<i>School of Education and Training</i>) õpetajate koolitusprogramm	120 AP – õppeaeg 1 a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Õppimise planeerimine ja võimaldamine ning ettevalmistus õpetamiseks elukestvaõppe sektoris – 15AP ▪ Õppimise võimaldamine ja hindamine – 15AP; ▪ Õppimise planeerimise ja toetamise teooriad ja põhimõtted – 15AP; ▪ Õppimise juhtimine ja toetamine – 15AP; ▪ Õppekava koostamine ja rakendamine – 30AP; ▪ Laiem erialane praktika– 15AP; ▪ Erialased õpingud– 15AP.

Kokkuvõte

Kutseõpetajate koolitamise kogemuse võrdlusanalüüsist selgusid järgmised peamised sarnasused ja erinevused (tabel 27):

Soomes, Leedus, Lätis, Suurbritannias ja Saksamaal eristatakse esma- (*Initial Vocational Education and Training – IVET*) ja jätkukutseõpet (*Continuing Vocational Education and Training – CVET*). Soomes, Leedus, Lätis ja Suurbritannias kehtivad kutseõpetajatele ühesugused nõuded nii esma- kui ka jätkukutseõppes, kuid Eesti ei erista kutseõpetajaid esma- ja jätkukutseõppes ning siinses haridussüsteemis selline jaotus puudub.

Kõikides riikides nimetatakse õpetajaid, kes töötavad kutsekoolides ja õpetavad erialaseid õppeaineid, ühise nimetusega – kutseõpetaja.

Eesti, Soome, Leedu, ja Läti kutseõppeasutustes töötavad peamiselt kahte tüüpi õpetajaid: kutseõpetajad, kes õpetavad erialaseid teoreetilisi õppeaineid ja viivad läbi praktilisi tunde; üldainete õpetajad, kes õpetavad üldhariduslikke õppeaineid. Eesti, Soome ja Leedu kutsehariduses on veel kolmandat tüüpi õpetajaid, keda Eestis nimetatakse ettevõttepraktika juhendajateks, Soomes koolitajateks või instruktoriteks ja Leedus koolitajateks. Eestis ja Soomes on ettevõttes praktika juhendaja ülesandeks juhendada ettevõttepraktikal olevaid kutseõppeasutuste õpilasi. Leedus on koolitaja ülesandeks õpetada õpilastele praktilisi oskusi, aidata teooria ja praktika seostamisel, demonstreerida õppuritele praktilisi tegevusi, teha koostööd kutseõpetajatega, tutvustada õppuritele tööohutuseeskirju ning organiseerida ja planeerida praktikat.

Saksamaa haridussüsteem on üsna diferentseeritud ja õpetajate tüüp sõltub koolituse tüübist. Ettevõtetes juhendamise tegelevaid isikuid nimetatakse Saksamaal koolitajateks, instruktoriteks ja meistriteks ning Suurbritannias koolitajateks.

Kõikides riikides kehtib kutseõpetajatele ühesugune nõue, st kõik isikud, kes töötavad kutseõpetajana peavad omama pedagoogilist kvalifikatsiooni. Erinevused seisnevad pedagoogilise kvalifikatsiooni omandamises.

Eestis, Lätis ja Leedus on võimalik pedagoogilist kvalifikatsiooni omandada bakalaureusetasemel või täiendkoolituse raames. Soomes ja Suurbritannias toimub õpetajakvalifikatsiooni omandamine ühe aastasel koolitusel.

Eestis, Lätis, Leedus, Soomes ja Suurbritannias põhineb esmane kutseõpetajate koolitus eelnevalt omandatud erialasele haridusele. Saksamaal toimuvad, aga kutseõpetajate esmaõppes paralleelselt nii erialased kui ka pedagoogilised õpingud.

Eestis, Leedus ja Soomes on kutseõpetajatel nõutav lisaks erialasele kvalifikatsioonile ka kolme aastane töökogemus õpetatavas valdkonnas. Suurbritannias nõutakse erialast töökogemust ainult neilt kutseõpetajatelt, kes õpetavad jätkuõppe kolledžites (*Futher Education College*).

Erinevalt Soomest, Lätist ja Leedust toimub Eestis, Saksamaal ja Suurbritannias kutseõpetajate koolitus kaheastmelisena.

Eestis toimub esimeses etapis kutseõpetajate esmakoolitus, mis sisaldab kasvatusteaduslikke, pedagoogilisi ja vabaainete õpinguid, nominaalkestusega 3 aastat. Teises etapis toimub nooremkutseõpetaja kutseaasta, nominaalkestusega 1 aasta, mille eesmärgiks on rakendada esimeses etapis omandatud teadmisi ja oskusi mentori juhendamisel, kes annab kutseaasta lõpus nooremkutseõpetajale hinnangu.

Saksamaal toimub esimeses etapis suurema osakaaluga kutseõpetajate erialaline ettevalmistus ning pedagoogiliste õpingute maht on väiksem. Esimese etapi õppeaeg ulatub neljast kuni viie aastani. Teist etappi nimetatakse õpetajakoolituse etapiks, mis kestab kaks aastat. See etapp sisaldab endas õpetajapraktikat spetsiaalsetes treeningkoolides, pedagoogilisi ja kasvatusteaduslikke õpinguid.

Suurbritannias toimuvad esimeses etapis teoreetilised ja praktilised õpingud, mille lõpetades õppur saab õpetajakvalifikatsiooni tõestava tunnistuse ja teda nimetatakse värskelt kvalifitseeritud õpetajaks. Peale esimese etapi lõpetamist värskelt kvalifitseerunud õpetaja tööle asumisel läbib ta esimese kutseaasta programmi, mille eesmärgiks on kinnitada õpetaja kvalifikatsiooni.

Eestis, Soomes, Leedus ja Lätis on kehtestatud nõue, et kutseõpetajad peavad osalema erialasel täiendkoolitusel. Erinevused seisnevad täiendkoolituste mahus. Eestis peavad kutseõpetajad iga kolme aasta jooksul osalema vähemalt kahe kuu ulatuses erialasel täiendkoolitusel. Soomes iga õppeaasta kohta 5 tundi, Leedus iga kahe aasta jooksul vähemalt 5 päeva ja Lätis iga kolme aasta tagant, mille minimaalne maht on 36 kontakttundi.

Eestis, Soomes, Leedus ja Lätis ettevõtetes juhendamise tegelevatele isikutele ei ole kehtestatud ametlikke kvalifikatsiooninõudeid. Seevastu Saksamaal on esmakutseõppe koolitajatele kehtestatud erialased ja pedagoogilised nõuded ning määratletud kohustused. Lisaks peavad ettevõtete koolitajad läbima vastavasisulise koolituse, mille maht on 120 tundi. Suurbritannias peavad, aga riigi eelarvelistes koolitusi pakkuvates asutustes töötavad koolitajad/õpetajad omama või omandama täieliku õpetajakvalifikatsiooni.

Sealjuures erakolledžites, -koolitusasutustes ja -ettevõtetes töötavatel koolitajatel ei ole ametlikult nõutav omada õpetajakvalifikatsiooni.

Erinevalt teistele riikidele on Suurbritannias 2004. aastast lisandunud õpetajakvalifikatsiooni omandamisele nõue, et kutseõpetajaks õppija peab lisaks pedagoogilistele oskustele omandama matemaatilised, kirjandusalased või keelelised oskused spetsialisti tasandil, et vähemalt ühte nendest õppeainetest kutsehariduses õpetada.

Võrdlusanalüüsist võib järeldada, et Eesti kutseõpetajate koolitus on võrreldav mujal riikides toimuvate koolitustega, siiski esineb rohkem sarnasusi lähinaabritega. Erinevused tulenevad riikide hariduspoliitilistest iseärasustest.

Tabel 27. Kutseõpetajate koolitamine Eestis ja mujal

Sarnasused ja erinevused kutseõpetajate koolitamises	Võrreldavad maad
Kutseõpetajate eristamine esma- ja jätkukutseõppes.	Soomes, Lätis, Leedus, Saksamaal ja Suurbritannias
Kutseõpetajatele kehtivad ühesugused nõuded nii esma- kui jätkukutseõppes.	Soomes, Lätis, Leedus ja Suurbritannias
Õpetajad kes töötavad kutsekoolides ja õpetavad erialaseid õppeaineid nimetatakse kutseõpetajateks.	Eestis, Soomes, Lätis, Leedus, Saksamaal, Suurbritannias
Kutseõppeasutustes on kahte tüüpi õpetajaid: <ol style="list-style-type: none"> 1. Kutseõpetajad, kes õpetavad erialaseid teoreetilisi õppeaineid ja viivad läbi praktilisi tunde; 2. Üldainete õpetajad, kes õpetavad üldhariduslikke õppeaineid. 	Eesti, Soome, Läti, Leedu
Ettevõtetes juhendajate ülesandeks on juhendada ettevõttepraktikal olevaid kutseõppeasutuste õpilasi, kuid nende nimetustes esinevad erinevused	Eestis - ettevõttepraktika juhendajad Soomes – koolitajad ja instruktorid Leedus – koolitajad Saksamaal – koolitajad, meistrid, instruktorid Suurbritannias - koolitajad
Esmane kutseõpetajate koolitus põhineb eelnevalt omandatud erialasele haridusele.	Eesti, Läti, Leedu, Soome, Suurbritannia
Kutseõpetajate esmaõppes toimuvad nii erialased kui ka pedagoogilised õpingud paralleelselt (bakalaureuse- ja magistritasemel)	Saksamaa
Kutseõpetajad peavad omama pedagoogilist kvalifikatsiooni.	Eesti, Soome, Läti, Leedu, Saksamaa, Suurbritannia
Pedagoogiline kvalifikatsioon omandatakse bakalaureusetasemel või täiendkoolituse raames.	Eesti, Läti, Leedu
Pedagoogiline kvalifikatsioon omandatakse ühe aastasel õpetajakoolitusel.	Soomes ja Suurbritannias
Kutseõpetajatelt on nõutav eelnev töökogemus õpetatavas valdkonnas.	Eestis, Soomes, Leedus ja Suurbritannia (ainult jätkuõppe kolledžites)
Kutseõpetajate koolitus toimub kaheastmelisena.	Eesti, Saksamaa, Suurbritannia
Kutseõpetajad peavad osalema erialasel täiendkoolitustel.	Eestis - iga kolme aasta jooksul vähemalt kahe kuu ulatuses. Soomes iga õppeaasta kohta 5 tundi. Leedus iga kahe aasta jooksul vähemalt 5 päeva. Lätis iga kolme aasta tagant, mille minimaalne maht on 36 kontakttundi.
Ettevõtetes juhendamise tegevatele isikutele ei ole kehtestatud ametlikke kvalifikatsiooninõudeid.	Eestis, Soomes, Leedus ja Lätis

Kasutatud kirjandus

- *ARNOLD, R. GONON, P. (2006). *Einführung in die Berufspädagogik*. Stuttgart:Opladen & Bloomfield Hills
- *ARNOLD, R. KRÄMER-STÜRZTL, A. (1996). *Berufs- und Arbeitspädagogik*. Berlin: Cornlesen
- AKREDITEERIMISARUANNE. (2004) *Kutsepedagoogika bakalaureuseõppekava (61408776) akrediteerimine*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaulikool
- AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU. Oulu sedun ammatikorkeakoulu. (2007). *Opetussuunnitelma ja opinto-opas 2007-2008*. Oulu:Kalevaprint
- CEDEFOP. Kodulehekülj. URL: < <http://www.cedefop.europa.eu/>> (10.10.2007)
- CÓRDOVA,P., GÉRARD, F., MELIS, A., NIXON, K., RUMPKER, W. (1995). Teachers and Trainers in Vocational Education. Volume 1: Germany, Spain, France and the United Kingdom. Berlin: CEDEFOP
- DAUGAVPILS UNIVERSITATE. *Profesionalas izglitibas skolotajs*. [online] ULR: <http://www.aiknc.lv/en/prog_view.php?id=4983>(21.02.2008)
- DETAILED THEMATIC ANALYSIS IN UNITED KINGDOM. (2007). Training VET Teachers and Trainers. ULR: <http://www.trainingvillage.gr/etv/Information_resources/NationalVet/Thematic/criteria_reply.asp> (09.01.2008)
- EESTI LEONARDO KESKUS (2004). Kokkuvõtlikult kutseharidusest Euroopas. Roomast läbi Maastrichti Kopenhaagenisse. URL: <http://www.innove.ee/ee/files/Roomast_Kopenhaagenini.pdf> (15.11.2007)
- EUROPEAN COMMISSION (2000). *Lisbon Strategy*. URL: <http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/index_en.html> (10.10.2007)
- EUROPEAN COMMISSION (2002). *Copenhagen Declaration*. URL: <http://ec.europa.eu/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf> (10.10. 2007)
- EUROPEAN COMMISSION FOR EDUCATION OF ADULTS. (2000). *Memorandum on Lifelong Learning*. URL: < <http://www.eaea.org/lifelong>> (10.10.2007)
- HAAGA-HELIA SCHOOL OF VOCATIONAL TEACHER EDUCATION (2007). *Vocational Teacher Education. Curriculum and student guide 2007-2008*. Printed in Multiprint ULR:< http://www.haaga-helia.fi/en/vocational-teacher-education/attachment/curriculum_07.pdf> (18.12.2007)
- HELSINGI KOMMÜNİKEE (2006).URL: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/vet2006/pdf/Helsinki_Communique_en.pdf> (23.11.2007)
- HERRBYE, J., SØRENSEN, J., H., TAALAS, M., FINNBOGANSO, G., BJERKNES, E., PETERSSON , B. (1998). Teachers and Trainers in Vocational Education and Training. Volume 4: Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. Thessaloniki: CEDEFOP
- HUMBOLDT-UNIVERSITÄT ZU BERLIN (a). *Studien- und Prüfungsordnung für das Bachelorstudium Wirtschaftspädagogik*. ULR:<http://www.ewi.hu-berlin.de/wipaed/studium/studienorganisation/index_html?cl=en&set_language=en&d=en> (29.02.2008)
- HUMBOLDT-UNIVERSITÄT ZU BERLIN (b). *Bachelorstudium Wirtschaftspädagogik*. ULR: <http://www.ewi.hu-berlin.de/wipaed/studium/studienorganisation/index_html?cl=en&set_language=en&d=en> (29.02.2008)

- HUMBOLDT-UNIVERSITÄT ZU BERLIN (c). *Studienangebot Wirtschaftspädagogik*. URL:
<http://www.ewi.hu-berlin.de/wipaed/studium/studienorganisation/index_html?cl=en&set_language=en&d=en> (29.02.2008)
- HÄMEEN AMMATIKORKEAKOULU. Ammatillinen opetajakorkeakoulu. (2007a). *Ammatillinen opettajankoulutus*. URL:
<http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/AOKK_Dokumenttikirjasto/Opintoasiaa/Opsit_ja_totsit/Ammatillinen%20opettajankoulutus%20OPS_VV.pdf> (17.12.07)
- HÄMEEN AMMATIKORKEAKOULU. Ammatillinen opetajakorkeakoulu. (2007b). *Ammatillinen opinto-ohjaajankoulutus*. URL: <
http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/AOKK_Dokumenttikirjasto/Opintoasiaa/Opsit_ja_totsit/Ammatillinen%20opinto-ohjaajankoulutus.pdf> (17.12.2007)
- JYVÄSKYLÄN AMMATIKORKEAKOULU. Ammatillinen opetajakoulutus. *Opinto-ohjaajankoulutus (60 OP). Opiskelijan käsikirja 2007-2008*. URL:< http://aokk.jamk.fi/tiedostot/2007-2008/opinto-ohjaajankoulutus_opiskelijan_kasikirja_2007-2008/download.html> (23.01.2008)
- JYVÄSKYLÄN AMMATIKORKEAKOULU. *Ammatillinen opetajakoulutus. Opiskelija käsikirja 2007-2008*. URL:< http://aokk.jamk.fi/tiedostot/2007-2008/opettajankoulutus_opiskelijan_kasikirja_2007-2008/download.html> (23.01.2008)
- KESTUSIS, P., LUUŽACKAS, L., (2004). Reshaping the focus and structure of vocational teacher education and training strategy in Lithuania – a systematic approach. In: European Journal of Vocational Training. No 33, pp58-69. CEDEFOP
- KUKEMELK, H., ALL, K., AUNAP, M., KUSNETS, K., RAMMO, M., ORAV, A. (2007) *Oskuste ja pädevuste arendamine ning innovaatiline pedagoogika*. Tallinn: Kutsehariduse Seirekeskus. URL:<http://www.innove.ee/refernet/files/Teema_7_ET.pdf> (15.02.2008)
- KUTSEÕPETAJA KUTSESTANDARD. Kinnitatud 26.11.2006. Kutsekoda. URL:
<http://kutsekoda.a2.hz.adm.ee/doc_rtf/95.doc> (12.02.2008)
- LIEPAJAS PEDAGOGIJAS AKADEMIJA. *Profesionalas izglitibas skolotajs*. URL:
<http://www.aiknc.lv/en/prog_view.php?id=3977> (21.02.2008)
- LIIVIK, R., KUKEMELT, H., TÄHT, M-E., ALL, K., SILLA, E., ORAV, A. (2006)*Kutseõpetajate ja –koolitajate koolitus*. Tallinn:Kutsehariduse Seirekeskus. URL:
<http://www.innove.ee/refernet/files/Teema6%20final.pdf> (12.02.2008)
- LISSABONI STRATEEGIA UUS ALGUS (2005). URL:
<http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_024_et.pdf>(21.11.2007)
- MAASTRICHT COMMUNIQUE (2004). URL:
<http://ec.europa.eu/education/new/ip/docs/maastricht_com_en.pdf> (21.11.2007)
- NEUDORF,R., KRUSTAS,G., DIENYS, V. (2000). Comparative analysis of VET systems and regulated professions in Baltic States. European Training Foundation
- OPETUSMINISTERIÖ. (2006). VET Teachers and Trainers in Finland. Finland: Opetusministeriö. Koulutus ja tiedepolitiikan osata
- OULU SEUDUN AMMATIKORKEAKOULU. Ammatillinen opetajakorkeakoulu. Oppinnot. URL: <
<http://www.oamk.fi/amok/opiskelijalle/opinnot/>> (23.01.2008)
- PAJU, H. (2007). *Kutsepedagoogiline koolitus ja selle realiseerumine kutseõpetaja tegevuses*. [Magistritöö] Tallinn:TLÜ
- PEDAGOOGIDE KVALIFIKATSIOONINÕUDED (RTL 2002, 129, 1874; RTL 2003, 4, 39; RTL 2003, 131, 2104; (RTL 2004, 122, 1889; RTL 2005, 6, 42; RTL 2007, 73, 1257; RTL 2007,

- 80, 1378; RTL 2007, 99, 1654)Eesti Vabariigi haridusministri 26. augusti 2002. a määrus nr 65. URL:< <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12905158>> (13.02.2008)
- PÄDAGOGISCHE HOCHSCHULE SCHWÄBISCH GMÜND. *Bachelor eng./Master sc. Ingenieurpädagogik* URL:<http://www.ph-gmuend.de/deutsch/downloads/erziehungswissenschaft/2007-06-11_Praesentation_zum_Studiengang__2_.pdf>(08.02.2008)
- REFERNET UNITED KINGDOM.(2006). United Kingdom: overview of the Vocational Edusation and Training System. URL: <http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/eu/pub/cedefop/eknowvet/2006_TO_UK.pdf> (08.01.2008)
- ROOMA LEPING. URL:<http://et.wikipedia.org/wiki/Rooma_leeping> (10.10.2007)
- SCHOOL OF EDUCATION AND TRAINING (2007a). Student Handbook 2007/2008.University of Greenwich
- SCHOOL OF EDUCATION AND TRAINING (2007b). Student Handbook 2007/2008.Flexible Mode. University of Greenwich
- TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOLI EESTI INSENERIPEDAGOOGIKA KESKUS. *Tehnikaõpetaja õppekava*. URL: <<http://eik.ttu.ee/?id=10360>> (13.02.2008)
- TALLINNA ÜLIKOOLI KUTSEPEDAGOOGIKA OSAKOND. Õppekavad. *Hariduse juhtimine kutsehariduse suunale spetsialiseerumise võimalusega (80 AP)*. [online] URL: <<http://www.tlu.ee/files/arts/5161/Kutsee3cd7857b59bd85b3c96e1a460441a46.pdf>> (14.02.2008)
- TALLINNA ÜLIKOOLI KUTSEPEDAGOOGIKA OSAKOND. Õppekavad. *Kutsepedagoogika õppekava*. URL: <<http://www.tlu.ee/files/arts/1091/Kutsee3d5692a7172126cebfca74fd0d12d50f.pdf>> (14.02.2008)
- TAMPEREEN AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU. *Opettajankoulutuksen opetussuunnitelemä 2007-2009*. URL: http://www.tpu.fi/tiedostot/806746__liite__Opetussuunnitelma2007.pdf (23.01.2008)
- TARTU ÜLIKOOLI AVATUD ÜLIKOOL. *Kutsepedagoogika kursus*.URL: < <http://www.ht.ut.ee/190309>> (13.02.2008)
- TARTU ÜLIKOOLI HARIDUSTEADUSKOND. *Ajalugu*.URL: <<http://www.ht.ut.ee/119965>> (13.02.2008)
- TARTU ÜLIKOOLI HARIDUSTEADUSKOND. *Kutseõpetaja õppekava*. URL:<<https://www.is.ut.ee/pls/ois!/tere.tulemast>> (13.02.2008)
- THEMATIC ANALYSIS. *Germany*. URL: <http://www.trainingvillage.gr/etv/Information_resources/NationalVet/Thematic/criteria_reply.asp> (05.02.2008)
- THE EDUCATION SYSTEM IN GERMANY (2003/2004). Eurybase - The information database on education systems in Europe. URL: < http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/eurybase/pdf/0_integral/DE_EN.pdf> (26.02.2008)
- THEMATIC ANALYSIS IN FINLAND. (2007). *Training VET Teashers and Trainers*. URL: <http://www.trainingvillage.gr/etv/Information_resources/NationalVet/Thematic/criteria_reply.asp> (16.01.2008)
- THEMATIC ANALYSIS. (2007). *Latvia*. URL: <http://www.trainingvillage.gr/etv/Information_resources/NationalVet/Thematic/criteria_reply.asp> (30.01.2008)
- THEMATIC ANALYSIS. (2007). *Lithuania*. URL: <http://www.trainingvillage.gr/etv/Information_resources/NationalVet/Thematic/criteria_reply.asp> (24.01.2008)

- THEMATIC OVERVIEWS (2007). *Germany*. URL:
 <http://www.trainingvillage.gr/etv/Information_resources/NationalVet/Thematic/criteria_reply.asp> (05.02.2008)
- THEMATIC OVERVIEWS. Latvia (2006)) *Overview of the Vocational Education and Training System*.
 URL:< http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/eu/pub/cedefop/eknowvet/2006_TO_LU.pdf>(30.01.2008)
- THEMATIC OVERVIEWS. Lithuania. (2006) *Overview of the Vocational Education and Training System*.
 URL: < http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/eu/pub/cedefop/eknowvet/2006_TO_LT.pdf>(24.01.2008)
- TIKERPUU, M., KIVISELG, I., AEDMAA, A., PAJU, H., KUKEMELT, H., ALL, K., RAMMO, M., MAHLA, I., ORAV, A., SILLA, E., AUSMEES, K. (2007) Eesti kutseharidussüsteemi kirjeldus: temaatiline ülevaade. Tallinn: Kutsehariduse Seirekeskus. URL:
 <<http://www.innove.ee/refernet/files/Temaatiline%20ylevaade%202007.pdf>> (12.02.2008)
- VALITSUSE EUROOPA LIIDU POLIITIKA 2004 – 2006. Kinnitatud Vabariigi Valitsuse otsusega 22. märtsil 2004. a. URL:
 <http://www.riigikantselei.ee/failid/Valitsuse_Euroopa_Liidu_poliitika_2004_2006.pdf> (14.02.2008)
- VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY (2006 balandis). *Profesine Pedagogika*. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universitetas
- VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY. *Master of Management of Vocational Training*. URL:
 <<http://www.vdu.lt/>> (30.01.2008)
- ÕPETAJATE KOOLITUSE RAAMNÕUDED (RT I 2002, 105, 626; RT I 2002, 107, 640; RT I 2004, 63, 446; RT I 2004, 72, 509; RT I 2007, 53, 357). Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 22.11.2000.a määrusega nr 381. URL:
 <<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12866316>>(13.02.2008)

* Vahendatud viitamine